

ایجاد اشتغال و ثبات از طریق برنامه‌های محلی

صفحه ۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

په هېواد کې د بنگو د کښت د ممنوعیت په هکله د عالیقدر امیر المؤمنین حفظه الله تعالی و رعاه فرمان

ګڼه: (۲۹)

نېټه: ۱۴۴۴ / ۸ / ۲۵ هـ ق

لومړۍ ماده:

(۱) په ټول هېواد کې د بنگو د بوټو کښت په مطلق ډول منع دی، له دې څخه وروسته هېڅوک نه شي کولای په خپلو ځمکو کې بنگې وکړي.

(۲) که چېرې څوک په خپلو ځمکو کې بنگې وکړي، کښت یې له منځه وړل کېږي.

(۳) د کورنیو چارو وزارت او نور کشفی ارګانونه مکلف دي، چې د دې مادې په (۱) فقره کې د درج شوي حکم سرغړونکي محکمې ته وروپېژني.

(۴) محکمې مکلفې دي، چې د دې مادې په (۱) فقره کې د درج شوي حکم سرغړونکي له شرعي حکمونو سره سره مجازات کړي.

دویمه ماده:

دغه فرمان د توشیح له نېټې څخه نافذ او په رسمي جریده کې دې خپور شي.

والسلام

امیر المؤمنین شیخ القرآن و الحدیث مولوي هبة الله آخندزاده
حفظه الله تعالی و رعاه

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام على
سيد المرسلين و على آله و اصحابه اجمعين

د امتياز خاوند: د افغانستان بانک

کتبلاوی: فدا محمد فیضان، احمد جواد سداد او محمد ادریس رونق

سرلیکوال: شفیق الله بارز

- ۱ د افغانستان بانک پلاوي د شمال او شمال ختیځ زونونو څخه لیدنه وکړه
- ۲ ایجاد اشتغال و ثبات از طریق برنامه‌های محلی
- ۵ د آسیا پر اقتصادي پیاوړتیا د انرژي د شوک اغېزې
- ۱۱ شوک ناشی از جنگ و ضرورت سیاست مالی منظم
- ۱۵ اقتصادي خبرونه
- ۱۷ د دېټ کارت رول او گټې
- ۲۲ نقش سیستم تادیات افغانستان در پرداخت های الکترونیکی و چشم انداز پرداخت دیجیتال در کشور
- ۳۱ FinTech and Financial Inclusion in SMEs of Afghanistan: Exploring the Mediated...

مسئول مدیر: انور الله حیات

خبريالان: سيد خالد خالقيار او عبدالقيوم عالم

دیزاین: خالد احمد فیضي

فوټوژورناليسټ: زيرک مليا

د وېش مسؤل: نصرت الله احمدزی

د چاپ شمېر: ۱۲۰۰ ټوکه

کال: نولسم

پته: د افغانستان بانک

د ثبت کچه: ۶۵۸

ټلېفون: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۴۷۶۱

فکس: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۳۰۵

برېښنالیک: magazine@dab.gov.af

وېب پاڼه: www.dab.gov.af

د مجلې د مقالو او انځورونو کارول د سرچینې په ذکر کولو سره جواز لري.

استفاده از مقالات و تصاویر مجله با ذکر مأخذ مجاز است.

د افغانستان بانک پلاوي د شمال او شمال ختیځ زونونو څخه لیدنه وکړه

د افغانستان بانک د لومړي مرستيال ښاغلي صديق الله خالد په مشرۍ يو پلاوي شمال او شمال ختيځ زونونو ته سفرونه وکړل او په دې زونونو کې يې د افغانستان بانک له نمايندگيو څخه ليدنې وکړې؛ دا سفرونه د کړنو د ارزونې، د څارنې د پياوړتيا او د بانکي خدمتونو د ښه والي په موخه ترسره شول.

د افغانستان بانک لومړي مرستيال ښاغلي صديق الله خالد د دې سفرونو په ترڅ کې د خزانې، د اسنادو آرشیف او د صرافۍ د غروفو په گډون د بانک د مختلفو برخو او د اداري سندونو او ورځنيو کړنو د بهير څخه ليدنه وکړه او د چارو د پرمختگ څرنگوالی يې له نږدې څخه و ارزوه.

ښاغلي صديق الله خالد د دې ليدنو په ترڅ کې، د لا غوره، چټکو او رڼو بانکي خدمتونو د وړاندې کولو په موخه، د اړوندو زونونو مسئولينو ته يې اړينې لارښوونې وکړې او د اسلامي بانکوالۍ د اصولو پر اغېزناک تطبيق، د سوداگريزو بانکونو او اسلامي تمويل د خدمتونو پر کړنو د دوامداره او پر وخت څارنې، په اړوندو ولايتونو کې د صرافانو، د وړو مالي تمويلونو د مؤسسو او د برېښنايي اداينو د مؤسسو د فعاليتونو پر دقيقې څارنې او همدارنگه په ټولو چارو کې د روښتيا د اصل په پام کې نيولو سره پر وخت د مراجعينو د ستونزو پر حل ټينگار وکړ.

همدارنگه په ياد سفر کې له ولايتي

مسئولينو سره جلا غونډې ترسره شوې چې پکې د خدمتونو د ښه والي، د ستونزو د حل او د خلکو اړتياوو ته په اغېزناکه توگه ځواب ويلو، د افغانيو د کارونې د ترويج او په ورځنيو معاملو کې د اسعارو د کارونې د مخنيوي په اړه تفصيلي بحثونه وشول او د افغانستان بانک د لايحو او متحدالمالونو په پلي کولو باندې ټينگار وشو.

د يادونې وړ ده چې په دې سفر کې، د مرکز زون آمر مولوي فضل الله متوکل او د ټولو ناظر ادارې مرستيال دوکتور رقيب الله ابراهيمي د افغانستان بانک د لومړي مرستيال ملتيا کوله.

ایجاد اشتغال و ثبات از طریق برنامه های محلی

اثبات شده رویکردهای انکشاف جامعه‌ای و محلی را با شرایط و مقتضیات اقلیمی سازگار می‌سازد.

در ذیل پنج درس از تعاملات بانک جهانی با رهبران جوامع از سراسر جهان را تذکر می‌دهیم:

درس اول: مشارکتهای دولتی- خصوصی، دسترسی به بازارها را فراهم می‌کند و در زمینه حفظ ارزش در سطح محلی کمک می‌کند.

تجربه‌های که در جریان این تبادل شریک ساخته شد، نشان می‌دهد که نهادهای محلی چگونه می‌توانند با بخش خصوصی مشارکتهای قابل اعتماد و مؤثر ایجاد کنند تا رشد اقتصادی در سطح محل شکل بگیرد. در توگو اوتارا، یک شرکت متعلق به قریه، قراردادهای رسمی با خریداران قهوه و فعالین سیاحت محیط زیست را مدیریت می‌کند و از این طریق عوایدی به دست می‌آید که به صورت شفاف میان مردم تقسیم شده و دوباره در مدیریت و حفاظت از منابع طبیعی سرمایه‌گذاری می‌شود.

در جزایر سلیمان نیز، مشارکت میان تشبثات زراعتی و دهاقین

سرمایه‌گذاری در عرصه تاب‌آوری اقلیمی می‌تواند در کشورهای کم‌درآمد و با درآمد متوسط تا سال ۲۰۵۰ معادل ۱۵۰ میلیون شغل ایجاد کند. این سرمایه‌گذاری‌ها شامل برنامه‌های حیاتی مانند ارتقای زیرساخت‌ها برای مقاومت در برابر آب و هوای شدید، توسعه سیستم‌های هشدار اولیه و احیای زمین‌های تخریب شده از طریق زراعت مقاوم در برابر خشکسالی می‌شود. سرمایه‌گذاری در تاب‌آوری اقلیمی نه تنها برای کره زمین مفید است، بلکه مستقیماً به ایجاد شغل و رشد اقتصادی کمک می‌کند.

استفاده مؤثر از این فرصت بیشتر مستلزم انتقال مستقیم منابع مالی و اختیارات تصمیم‌گیری به جوامع آسیب‌دیده است. با توانمندسازی جوامع برای رهبری فرآیندهای توسعه محلی از طریق کنترل بر تصامیم برنامه‌ریزی، مدیریت و تطبیق پروژه، ظرفیت نهادی بیشتری در سطح محلی ایجاد می‌شود تا سرمایه‌گذاری‌ها در طول زمان بهتر مدیریت شوند. این همان چیزی است که اقدام اقلیمی مبتنی بر رهبری محلی برای انجام آن طراحی شده است؛ به‌گونه‌ای که منطق مؤفق و

در چارچوب برنامه انکشاف دهات، فروش محصولات را ۵۱ درصد افزایش داده و عواید دهاقین شامل در این برنامه را تا ۵۶ درصد بالا برده است. نهادهای قوی محلی، خطرات را برای شرکای خصوصی کاهش می‌دهند، عرضه و تقاضای محلی را منسجم می‌سازند و کمک می‌کنند منافع اقتصادی در داخل جامعه باقی بماند، نه اینکه از آن خارج شود.

درس دوم: ارزیابی‌های خطر متعلق به جوامع، همان چیزی است که تمویل اقلیمی را به مشکلات عمده پیوند می‌دهد.

در تمام موارد بررسی‌شده، برنامه‌ها زمانی بیشتر تاثیرگذار بودند که جوامع قبل از هرگونه تصمیم‌گیری در مورد سرمایه‌گذاری، خطرات اقلیمی خود را شناسایی و اولویت‌بندی می‌کردند. این امر به حصول اطمینان از رسیدن پول به مشکلات عمده به جای مشکلات قابل مشاهده کمک می‌کند. در گینه، یک رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی ساختار یافته، برنامه‌های توسعه را در ۳۶۲ جامعه به پیش می‌برد و به رهبران محلی چارچوبی مشترک برای تبدیل خطرات اقلیمی به اولویت‌های سرمایه‌گذاری می‌دهد.

در ماداگاسکار، گنجاندن همین روند در ساختارهای حاکمیت محلی به ۱۲۱ جامعه کمک کرد تا طرح‌های توسعه یکپارچه را ایجاد، سیستم‌های هشدار اولیه را هماهنگ و حمایت از معیشت مانند دسترسی به قرضه، توسعه زنجیره ارزش و منابع و تجهیزات زراعتی را به بیش از ۷۳۴۰۰ نفر برسانند. این سرمایه‌گذاری‌ها با همسوسازی ارزیابی خطر با فرصت‌های بازار، باعث تنوع محصولات، افزایش عواید خانواده‌ها و ایجاد فرصت‌های کاری مقاوم‌تر از طریق تقویت زنجیره‌های ارزش و رشد کسب‌وکارهای کوچک شدند.

درس قابل انتقال: حداقل بسته‌ای از ابزارهای خطر محلی، که به صراحت با بودجه‌بندی و انتخاب سرمایه‌گذاری مرتبط است، پایه و اساس اقدامات مؤثرتر و متناسب با شرایط را فراهم می‌کند.

درس سوم: تأمین مالی مرتبط با عملکرد، مقاومت را تسریع می‌کند.

دانستن این‌که کدام جوامع بیشترین خطرات اقلیمی را متحمل می‌شوند، تنها زمانی ارزش دارد که این معلومات بر جریان تخصیص منابع مالی تأثیر بگذارد. اندونیزیا سیستمی را ایجاد کرده است که دقیقاً همین کار را انجام می‌دهد. با طبقه‌بندی میزان آسیب‌پذیری اقلیمی تمام قریه‌ها و پیوند دادن سطوح خطر به تخصیص بودجه «صندوق قریه» و مشوق‌های عملکردی، دولت از داده‌ها به‌طور مستقیم برای هدایت بودجه استفاده می‌کند.

برنامه «تأمین مالی اقدام اقلیمی تحت رهبری محلی» در کینیا نیز به‌طور مشابه، کمک‌های مبتنی بر عملکرد را ارائه می‌دهد تا ولایت‌های را که اهداف مربوط به مصرف بودجه، مشارکت شهروندی و ارزیابی خطرات اقلیمی را برآورده می‌سازند، تشویق کند.

این سرمایه‌گذاری‌ها به تدریج به فرصت‌های کاری مشخص، مانند احیای حوضه آبگیر، زراعت مقاوم و انرژی‌های تجدیدپذیر، تبدیل می‌شوند و هم‌زمان معیشت خانواده‌ها را با افزایش تولید، کاهش خسارات اقلیمی و ایجاد فرصت‌های جدید بازار بهبود می‌بخشند؛ تا اکنون بیش از ۱.۱ میلیون نفر از آن بهره‌مند شده‌اند.

درس چهارم: نهادهای محلی، پایدارترین سیستم‌های ارائه دهنده معیشت‌های ثابت هستند.

اگرچه زیرساخت‌های مقاوم بسیار مهم هستند، اما سازگاری پایدار با تغییرات اقلیمی از نهادهای محلی قوی، حاکمیت مؤثر و اعتماد جامعه سرچشمه می‌گیرد که سرمایه‌گذاری‌ها را هدایت کرده و تداوم می‌بخشند. برنامه سرمایه‌گذاری دهات در جمهوری قرغیزستان که از یک دهه بدینسو ایجاد شده است، بیش از یک میلیون نفر را تحت پوشش قرار داده و به هزاران زن کمک کرده تا از طریق زنبورداری، پرورس میوه و

تاب‌آوری از جمله مستقیم‌ترین مسیرها برای مشاغل بیشتر و بهتر هستند. این سرمایه‌گذاری‌ها هم ظرفیت‌های تولیدی موجود را حفظ می‌کنند و هم مشاغل و فرصت‌های جدید بازار را در سکتورهای رو به رشد مانند انرژی، زراعت و توریسم ایجاد می‌کنند. انجام درست این کار، در مقیاس وسیع و با تکیه بر مالکیت جامعه، همان عاملی است که تحقق سایر اهداف را ممکن می‌سازد.

پلتفورم اقدام اقلیمی محلی بانک جهانی، فضا را برای تبادل دانش و یادگیری در مورد موضوعات کلیدی مربوط به تقویت ثبات اجتماعی-اقتصادی در برابر خطرات اقلیمی فراهم می‌کند. از طریق این پلتفورم، تیم مربوطه گفتگوها را برگزار و برنامه‌های محلی را حمایت می‌کند و یادگیری مشارکتی را در مورد نقش حیاتی مشارکت شهروندان، مشارکت‌های دولتی-خصوصی و نهادهای محلی در ایجاد ثبات برای همه، ترویج می‌دهد. یک نمونه اخیر، «تبادل دانش جهانی درباره رویکردهای توسعه مبتنی بر جامعه برای تاب‌آوری» است که در جنوری سال ۲۰۲۶ برگزار شد و در آن هیئت‌های ۱۳ کشور در جاکارتا، پایتخت اندونیزیا گرد هم آمدند تا شواهد را بررسی کرده و عوامل کلیدی لازم برای گسترش این رویکردها را شناسایی کنند.

نویسندگان: جانا الهور، جانا تینزینگ، ماکارینا مارتین

سیگورادو و نیکول ساوتارد

مترجم: فاتح الله صافی، عضو بورد ترجمه د افغانستان بانک

شرکت‌های توریسم محیط زیستی درآمد جدیدی کسب کنند. در حوزه دریایی فرعی منطقه باروتسه در کشور زامبیا، کمک‌های مالی که از طریق ساختارهای اجتماعی توزیع می‌شد، به دهاقین امکان داد تا محصولات مقاوم به خشکسالی کشت کنند، در سیستم‌های آبرسانی سولری سرمایه‌گذاری نمایند و کانال‌ها را بازسازی کنند؛ به‌گونه‌ای که تقریباً تمامی خانواده‌های مستفیدشده، از ایجاد منابع جدید عایداتی گزارش دادند. هنگام ادغام در سیستم‌های ملی، این پلتفورم‌های محلی یک فایده‌دوگانه واقعی که عبارت از تاب‌آوری اقلیمی و فرصت‌های بیشتر اقتصادی اند، را ارائه می‌دهند.

درس پنجم: یادگیری دولت به دولت، برنامه‌های خوب را به سیستم‌های قابل گسترش تبدیل می‌کند.

یکی از دارایی‌های کم استفاده شده در توسعه بین‌المللی، دانشی است که دولت‌ها از تجربه کسب می‌کنند. تبادلات ساختار یافته، شرایط را برای انتقال این دانش فراهم می‌کند. نکته مهم این است که این تعاملات، شبکه‌های از مقامات را ایجاد می‌کند که می‌توانند دیدگاه‌های مشترک را به تعهدات واقعی پالیسی و اجرایی تبدیل کنند و شرایط لازم را برای مشارکت در اقدامات دولتی و خصوصی پیرامون راه‌حل‌های اثبات شده ایجاد کنند. تداوم این یادگیری مستلزم تبدیل دیدگاه‌ها به ابزارهای آموزشی و تخریکی است، در حالی که همکاری میان کشوری در زمینه سرمایه‌گذاری آگاهانه در مورد خطر اقلیمی، اقدامات پیشگیرانه و تأمین مالی مرتبط با عملکرد، تقویت گردد. رویداد یادگیری تنها نقطه شروع است؛ هدف ایجاد یک سیستم است.

تجربه حاصل از اقدامات اقلیمی با محوریت جامعه نشان می‌دهد که در جوامع آسیب‌پذیر، سرمایه‌گذاری‌های محلی در

لینک:

1. <https://blogs.worldbank.org/en/climatechange/five-lessons-on-creating-jobs-and-building-resilience-through-local-initiatives>

د آسيا پر اقتصادي پياوړتيا د انرژۍ د شوک اغېزې

(دا مقاله د پيسو نړيوال صندوق له وېبپاڼې څخه ژباړل شوې ده.)

د سيمې هېوادونه کولای شي چې د زيانمنوونکو خلکو په خوندي کولو، د بيو په تعديل او سمون، د انفلاسيوني توقعاتو په ثابت ساتلو او د بنسټيزو او اقتصادي سمونونو په چټک کولو سره د انرژۍ له شوکونو سره په ښه توگه مبارزه وکړي.

سلنې په پرتله زياتوالی ښکاره کوي. که چېرې ياد شوک دوام ومومي يا لا پسې شديد شي، لکه څرنگه چې د نړۍ وال اقتصادي ليدلوري په منفي او شديدو سناريوگانو کې اټکل شوې، نو تر ۲۰۲۷ کال پورې به اقتصادي وده په ټوليزه توگه له ۱ څخه تر ۲ سلنې پورې کمه شي.

د شوک پر مهال پياوړتيا او ثبات

په آسيا کې د ډېرو اقتصادونو وده د تېر کال په دويمه نيمايي کې له مخکې اټکل شوې ودې څخه پياوړې وه چې بنسټيز لاملونه يې د ټکنالوژۍ پياوړی دوران، د کورنيو پاليسيو ملاتړ او په پراخه کچه آسانه او مرستندويه مالي شرايط گڼل کېږي. نيما هادي توکو او

لا هم د نړۍ والې اقتصادي ودې د اصلي محرک په توگه رول ولوبوي. د نړۍ وال اقتصادي ليدلوري د وروستي راپور د وړاندوينې له مخې چې پکې داسې فرض کيږي چې د انرژۍ شوک به لنډمهاله وي، د تېر کال ۵ سلنه وده به يې سر کال او راتلونکي کال کې په ترتيب سره ۴.۴ سلنې او ۴.۲ سلنې ته راکمه شي. داسې تمه کيږي چې چين او هند به د سيمې په وده کې ۷۰ سلنه ونډه ولري.

دا منفي عوامل به د آسيا اقتصادي پياوړتيا وننگوي. تمه ده چې انفلاسيون به سر کال ۲.۶ سلنې ته لوړ شي چې په ترتيب سره د جنورۍ د وړاندوينې په پرتله ۰.۴ سلنه او د تېر کال د ۱.۴

آسيایي هېوادونو، ۲۰۲۶ کال په يوه پياوړي اقتصادي وضعيت سره پيل کړ. سره له دې چې ياده سيمه د اپرېل په مياشت کې د امريکا د تعرفو له شديدو اغېزو او د سوداگريزو پاليسيو له دوامدارو ناڅرگندتياوو سره مخ وه، خو په ۲۰۲۵ کال کې يې وده او سوداگري پياوړې وه. اوس مهال په منځني ختيځ کې جگړه او ورپسې د انرژۍ د عرضې شوک د انفلاسيون د لوړېدو، د بهرني مالي او اقتصادي وضعيت د کمزوري کېدو او د پاليسۍ د انتخابونو د محدودېدو لامل شوي دي چې دا د نفتو او غازو پر وارداتو د يادې سيمې اتکاء په گوته کوي. خو سره له دې، تمه کيږي چې آسيا به

ماليزيا او تایلند کې چې ترانسپورت او صنعت ستر رول لوبوي، ياده کچه له ۱۰ سلنې څخه هم اوړي.

د پورتنیو هېوادونو تر څنګ يو شمېر نور هېوادونه هم د غازو په وسيله د برېښنا توليدوونکو فابريکو او د مایع طبيعي غازو پر وارداتو باندې تکيه لري. د کورني توليد محدود ظرفيت، د توليدي سکتور کچه او هغه توليد چې د نفتو او غازو پر کارونې تکيه لري، په ډېری اقتصادونو کې په وارداتو باندې د تکيې کولو لاملونه گڼل کېږي.

د انرژۍ شوک

آسيایي هېوادونه د هغو نفتو او غازو اصلي پېرېدونکي دي چې د هرمتز د تنگي له لارې لېږدول کېږي او د همدې تنگي له لارې د صادريدونکي مایع طبيعي غازو نږدې ۸۰ سلنه همدې سيمې ته ځي. دا وضعیت د آسيا د تصفيې فابريکو، برېښنايي خدمتونو او صنعتي فابريکو لپاره مستقيم شوک بلل کېږي. همدارنگه، په نوموړي تنگي کې گډوډي او ځنډونه ښايي په سيمه ييزه کچه او په ځانگړي ډول په هغو هېوادونو کې چې محدودې زېرمې لري، د پترولو د محصولاتو او غازو د کمښت لامل شي. سربېره پر دې، که شخړه دوام ومومي نو د سرې، پټروکېمياوي موادو او د هيليموم او سلفر په څېر موادو د لېږد اړوند ځنډونه او ځنډونه په پراخه کچه د عرضي د ځنځيرونو د گډوډۍ او ځنډيدو

جگړه اقتصادي پياوړتيا اغېزمنوي

جگړې يوه نوې ننگونه رامنځته کړې او د آسيا لنډمهاله اقتصادي ليدلوری يې له يو ناڅرگند حالت سره مخ کړی دی، په داسې حال کې چې د نفتو او غازو خالص واردات د يادې سيمې د اقتصادي توليد نږدې ۲.۵ سلنه جوړوي.

آسيا د نړۍ نږدې ۳۸ سلنه نفت او ۲۴ سلنه طبيعي غاز کاروي. همدارنگه، آسيا د اومه نفتو د تصفيې له سترو مرکزونو څخه شمېرل کېږي او د نړۍ د نفتو د تصفيې نږدې ۳۵ سلنه ظرفيت

اړوندو محصولاتو ته تقاضا لا هم پياوړې ده. يادې تقاضا يو شمير هغو هېوادونو لکه جنوبي کوريا، ماليزيا او سنگاپور ته گټه ورسوله چې د ټکنالوژۍ اړوند د عرضي له ځنځيرونو سره ژورې اړيکې لري. په آسيا کې دننه سوداگري هم وده وکړه او د نړۍ نورو سيمو ته يې تنوع د دې لامل شوه تر څو د متحده ايالتونو لخوا د تقاضا د کمښت په ځانگړي ډول د غير ټکنالوژيکي صادراتو په برخه کې د منفي اغېزو په راکمولو کې مرسته وکړي.

د ټکنالوژۍ زياته تقاضا له آسيایي هېوادونو سره د ۲۰۲۵ کال د تعرفوي شوک د اغېزو په مهارولو کې مرسته کړې ده

د منزل مقصود هېوادونو له مخې د ټکنالوژيکي او غير ټکنالوژيکي صادراتو وده. د کال پر کال ودې ته د هرې برخې د سلنې ونډه په لاندې گراف کې ښودل کېږي

سرچينه: د سوداگري د معلوماتو څارونکي اداره، د پيسو نړۍ وال صندوق د کار کوونکو محاسبه. يادښت: په ټکنالوژيکي صادراتو کې صنعتي ماشين الات، کمپيوټرونه، دفتري وسايل او برېښنايي وسايل شاملېږي. د ۲۰۲۵ کال معلومات د ۲۰۲۵ کال تر نومبر مياشتې د پيسو نړۍ وال صندوق پورې دي.

لري چې دا ظرفيت تر ډېره چين، هند، کوريا او سنگاپور لري. د يادې سيمې د نفتو او غازو کارول د کورني ناخالص توليد نږدې ۴ سلنه جوړوي چې دا د اروپا د ونډې نږدې دوه چنده کېږي. په ځينو اقتصادونو لکه

خو کورنۍ تقاضا بيا هم ثابته نه وه. لگښت د هېوادونو ترمنځ په بېلابېلو سرعتونو سره بيرته ښه شو، په داسې حال کې چې پانگونه د ناڅرگندتياوو او د هر هېواد د ځانگړو شوکونو له امله لا هم په کمزوري وضعیت کې پاتې شوه.

واردوونکو لپاره د انرژۍ د شوک اغېزې لاپسې زیاتوي. د پورتنی عمومي انځور ترڅنګ، د هر هېواد ځانګړي عوامل لکه د تولید د فوسيلي سون توکو کچه او د پترولو د اړوندو موادو د بيو سيستمونه هم د اغېزو په کچه کې مهم رول لري.

بدليدونکی ليدلوری

د بنسټيزې وړاندوينې له مخې، د آسيا د ودې بنسټيزه کچه د جنورۍ په پرتله په عمومي ډول ثابته ده، خو په ورته وخت کې د انفلاسيون د لوړ نرخ، کمزوري بهرني مالي او اقتصادي وضعيت، د پالیسۍ محدودو امکاناتو او د سترو منفي پایلو د رامنځته کېدو له خطرونو سره مخ ده.

پرتله له کوریا چې له ټکنالوژۍ سره د پیاوړو اړیکو له امله یې اقتصادي وده په ښه حالت کې ده، تمه کېږي چې د آسیا په ډېرو سیمو کې به اقتصادي وده تر یوه بریده ټکنۍ شي. د غوړېدو په حال کې آسیایي هېوادونه لا هم د نړۍ په کچه د ودې مهم محرک هېوادونه ګڼل کېږي، خو تمه کېږي چې سړ کال به یې وده د نږدې ۰.۵ سلنې په راکمېدو سره ۴.۹ سلنې ته ورسېږي او ورپسې په راتلونکي کال کې ثابته پاتې شي. په ورته وخت کې، اټکل کېږي چې د آسیا د پرختللو هېوادونو اقتصادي وده به هم په ورته ډول ټکنۍ شي. همدارنګه، تمه کېږي چې د سویل ختیځې آسیا او د آرام سمندر ټاپوګانو اړوندو هېوادونو

آسیایي هېوادونه پر وارداتي انرژۍ ډېره تکیه لري

د کورني ناخالص تولید د سلنې پر بنسټ د نفتو او غازو خالص واردات

سرچینه: د انرژۍ انسټیټیوټ (د ۲۰۲۵ کال د نړۍ والي انرژۍ احصایوي بیاکننه). د انرژۍ نړۍ واله اداره، د جودې د نفتو او غازو نړۍ وال دیتا بیسونه، نړۍ وال اقتصادي لیدلوری او د پیسو نړۍ وال صندوق. یادښت: په ترتیب سره د نفتو او غازو د یو بیرل په ۸۰ ډالرو او یو ایم بی تیبو په ۱۲ ډالرو بیو پر بنسټ. د ۲۰۲۳ یا ۲۰۲۴ کال د پېتا. نفت هغو موادو ته ویل کېږي چې اونه نفت او نور سون توکي پکې شامل وي او په کورني او نړۍ واله کچه کارول کېږي، لکه د الوتکو تیل، د بهرني تیل (بونکرز) او د چان خونو د کارونې تیل. د بایوغاز (لکه ایتانول)، بایوډیزل او همدارنګه له ډېرو سکرو او طبیعي غاز څخه ترلاسه شوي مشتقاتو کارول هم پکې شامل دي. په طبیعي غاز کې وچ طبیعي غاز، د پایپ لاین غاز او مایع طبیعي غاز شاملېږي.

د پیسو نړۍ وال صندوق

خطر زیاتوي.

د اغېزو د لېږد کانالونه

پورتنۍ اغېزې د بېلابېلو کانالونه له لارې اقتصاد ته انتقالېږي. لومړی، د انرژۍ لوړې بیې د هغو هېوادونو لپاره چې د نفتو او غازو خالص واردوونکي دي؛ د سوداګرۍ شرایط خرابوي او عاید د فوسيلي سون توکو صادروونکو ته لېږدوي. دویم، د سون توکو او برېښنا لوړې بیې د خلکو حقیقي عاید راکموي. درېیم، دا چې انرژي په ټرانسپورټ، صنعت، پټروکېمیاوي موادو او سرې کې

مهم اومه مواد شمېرل کېږي، نو شوک یې د ټول اقتصاد په کچه د تولید لګښتونه لوړوي چې په پایله کې د سوداګرۍ ګټې راکموي او په تدریجي ډول د انفلاسيون د دویم پړاو فشارونو ته لاره هواروي.

په پای کې، یو مالي کانال هم شته؛ هغه دا چې له پور پانېو څخه د ترلاسه کېدونکو عوایدو لوړېدل، د امریکایي ډالر پیاوړتیا، د اسعارو د ارزښت ټیټېدل او د خطر له امله د زیاتې بیې ورکول په ځانګړي ډول د فوسيلي سون توکو د

کړي. همدارنگه، د پالیسی ملاتړ کوونکي وسایل او د اضافي ملاتړ لپاره شته امکانات به نور هم محدود او کمزوري شي.

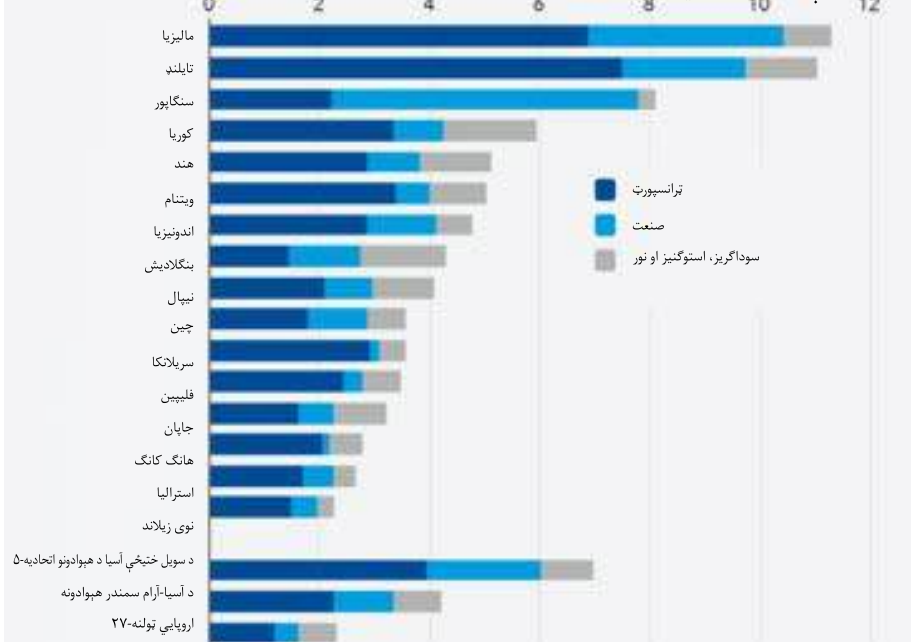
د نړۍ وال اقتصادي لیدلوري د منفي سناریو له مخې چې پکې د انرژۍ د عرضې شوک د بنسټیزې سناریو په پرتله لوی او په خورا تدریجي ډول راکمېدونکی دی؛ په ۲۰۲۶ کال کې به د سیمې په لویو اقتصادونو کې د کورني ناخالص تولید وده د بنسټیزې سناریو په پرتله نږدې ۱ سلنه راکمه شي او په هغو اقتصادونو کې به یې زیانونه زیات وي چې پر وارداتو ډېر متکي او د فوسيلي سون توکو زیات کاروونکي دي.

د شدیدې سیناریو له مخې د انرژۍ د عرضې شوک به لا هم ستر وي او مخکې له دې چې په تدریجي ډول راکم شي تر ۲۰۲۷ کال پورې به دوام وکړي؛ د ودې منفي اغېز به په طبیعي ډول لا زیات وي او د سیمې لوی اقتصادونه به تر ۲۰۲۷ پورې د بنسټیزې سیناریو په پرتله د ټولیز تولید نږدې ۲ سلنه زیان تجربه کړي. سربېره پر دې، عمومي انفلاسیون به په ۲۰۲۷ کال کې ۲.۳ سلنه لوړ وي. دا اغېز به بیا هم د سیمې په هغو اقتصادونو کې خورا زیات محسوسېږي چې پر انرژۍ ډېره تکیه لري.

په عمومي ډول، پورتنۍ حالت به په غیر متناسب ډول هغه اقتصادونه زیانمن

اقتصادي وده به ټکنۍ شي، خو د هېوادونو ترمنځ به د پام وړ توپيرونه

د آسیایي هېوادونو د انرژۍ لوړه کچه، نوموړي هېوادونه د نفتو د بیو د شـو کونو پر وړاندې زیات زیانمنونکې حالت ته بیایي د کورني ناخالص تولید د سلنې په توگه د آسیا-آرام سمندر هېوادونو د نفتو او غازو کارونه

سرچینه: د انرژۍ انسټیټیوټ (د ۲۰۲۵ کال د نړۍ والي انرژۍ احصایوي بیاکتنه). د انرژۍ نړۍ واله اداره، د جودي د نفتو او غازو نړۍ وال دیناېسونه، نړۍ وال اقتصادي لیدلوری او د پیسو نړۍ وال صندوق، یادښت: په ترتیب سره د نفتو او غازو د یو بیرل په ۸۰ ډالرو او یو ایم ایم بی په ۱۲ ډالرو بیو پر بنسټ. د ۲۰۲۳ یا ۲۰۲۴ کال دینا. نفت هغو موادو ته ویل کېږي چې خام نفت او نور سون توکي پکې شامل وي او په کورني او نړۍ واله کچه کارول کېږي، لکه د الوتکو تیل، د بهریو تیل (بونکرز) او د چان خونو د کاروني تیل. د بایوغاز (لکه ایتانول)، بایوډیزل او همدارنگه له ډبرو سکرو او طبیعي غاز څخه ترلاسه شوي مشتقاتو کارول هم پکې شامل دي. په طبیعي غاز کې وچ طبیعي غاز، د پایپ لاین غاز او مایع طبیعي غاز شاملېږي.

د پیسو نړۍ وال صندوق

شتون ولري. پام وړ ډول لوړه شوې ده.

د خطرونو د زیاتېدو احتمال

د بنسټیزې وړاندوینې له مخې داسې فرض کېږي چې یاده شخړه به محدوده پاتې شي او خنډونه به په تدریجي ډول د کال په اوږدو کې راکم شي. خو که د انرژۍ د عرضې شوک اوږد یا پراخه شي یا سوداگریز خنډونه زیات شي او یا هم د پالیسی ناڅرګندتیاوې بیا رامنځته شي، نو دا به اقتصادي وده په پام وړ ډول کمزورې کړي، انفلاسیون به نور هم لوړ کړي او مالي شرایط به ستونزمن

د انفلاسیون نرخ هم په لوړېدو دی. تمه کېږي چې د غوړېدو په حال کې آسیایي هېوادونو کې به د انفلاسیون نرخ په ۲۰۲۵ کې له ۱.۱ سلنې څخه په ۲۰۲۶ کې ۲.۶ سلنې ته لوړ شي چې یو لامل یې په چین او هند کې د مخکینۍ وړاندوینې په پرتله د نوې وړاندوینې د شمېرو لوړېدل گڼل کېږي. د آسیا په پرمختللو هېوادونو کې بیا وضعیت یو ډول نه دی؛ په جاپان کې د انفلاسیون فشارونه راکم شوي، خو په

کړې چې پر وارداتي انرژۍ متکي وي، د مالي پالیسي محدود ظرفیت ولري یا د پیسو د لېږد، سیاحت او یا سرې په څېر توکو له پلوه د منځني ختیځ له شخړې سره ډېر تړاو ولري. دا موضوع په ځانگړي ډول د سویلي او سویل ختیځې آسیا په ځینو برخو او د آرام سمندر ټاپوگانو اړوندو هېوادونو پورې تړلې ده. د بېلگې په توگه، سریلانکا له خلیجې هېوادونو څخه پر راواردېدونکو نفتو، سیاحت او د پیسو په لېږد تکیه لري. په کرنې متکي ځینو اقتصادونو لکه لاوس، نیپال او میانمار کې د سرې لوړ لگښتونه کولای شي عاید را ټیټ او د خوړو بیې لوړې کړي.

د پالیسي اقدامات او لومړیتوبونه

آسیایي هېوادونو د بیو او لگښتونو د کنټرول لپاره بېلابېل اقدامات ترسره کړي، لکه له کور څخه د کارونو ترسره کول. پر خلکو او کاروبارونو د اغېزو د راکمولو په موخه ځینو هېوادونو سبسایډي، د سون توکو د بیو د اغېزو د راکمولو لپاره ټاکلې وجوه، مالیاتي بدلونونه یا د پرچون بیو د کنټرول لارې چارې یې کارولې دي. دا ډول اقدامات ډېری وخت په بیرنيو حالتونو کې په پام کې نیول کېږي او کولای شي لنډمهاله گډوډي او خنډونه تر یوه بریده مهار کړي. خو د بیو د مهمو معلوماتي سگنالونو له پامه غورځول به په شوک کې کموالی او نرمي رامنځته نه کړي؛

برعکس، دا چاره ښايي د کمېدونکې تقاضا مخه ونیسي.

دا چې تر اوسه پورې په ډېری اقتصادونو کې د انفلاسیون توقعات په عمومي ډول ثابت پاتې دي، نو دا وضعیت مرکزي بانکونو ته فرصت ورکوي تر څو د انفلاسیون د لومړني زیاتوالي په صورت کې پیاوړی او چټک اقدام ترسره نه کړي. خو پولي پالیسي باید لا هم انعطاف منونکې وي. د انرژۍ اوږدمهاله شوک کولای شي د اسعارو ارزښت راکم او لا ډېر دوامداره انفلاسیون رامنځته کړي.

په ټولیزه توگه تمه کېږي چې په پرمختللو اقتصادونو کې د ټکټانې کچه ثابته پاتې شي او یا یاده کچه د دیفلاسیون د بهیر د ساتلو په موخه لوړه شي. دا چې په جاپان کې د انفلاسیون توقعات ټاکلي هدف ته د نږدې کېدو په حال کې دي، نو مرکزي بانک کولای شي د انرژۍ د شوک لومړنی اغېز له پامه وغورځوي او یا یې پر وړاندې چټک غبرگون و نه ښيي او تر څنګ یې د پولي ملاتړ او آسانتیاوو راکمولو ته دوام ورکړي.

برعکس، په هغو هېوادونو کې چې انفلاسیون لا له وړاندې له ټاکلي هدف څخه لوړ دی او د کورنۍ تقاضا فشارونه لا هم شدید دي؛ د دې شوک له پامه غورځولو فرصت خورا محدود دی چې ښه بېلگه یې د استرالیا هېواد دی. په

هغو اقتصادونو کې چې انفلاسیون لا هم له ټاکلي هدف څخه ټیټ دی لکه تایلند او فلیپین، د ټکټانې په نرخونو کې نور کموالی کېدای شي ودرول شي تر څو په راتلونکې پالیسي کې د نرمښت رامنځته کولو لپاره فرصت شتون ولري.

د تبادلې د نرخ انعطاف باید لومړنی دفاعي وسیله وي. په بازار کې لاسوهنه باید یوازې د بې نظمه بازارونو د سمولو لپاره وکارول شي او دا چاره باید د پیسو د نړۍ وال صندوق له پالیسي سره سمون ولري.

مالي ملاتړ باید لنډمهاله وي او باید د زیانمنونکو خلکو او دوام لرونکو کاروبارونو لپاره په پام کې ونیول شي. د دولت لخوا د نغدو پیسو ورکړې کولای شي د خلکو شخصي عاید زیات کړي. دا ملاتړ باید د بودجې د لومړیتوبونو د بیا تنظیم له لارې تمویل شي. یاده چاره د هغو سیمو لپاره مهمه ده چې له وبا وروسته یې د مالي پالیسي وسایل محدود او د ټکټانې لگښتونه یې زیات شوي دي. که دا چاره شونې نه وي، نو مالي مسئولین باید خلکو ته د مالي پیاوړتیا پلانونه په واضح ډول بیان کړي. په لویه کچه د سون توکو سبسایډي، د مالیاتو راکمول او د عمومي بیو محدودیتونه ښايي په لنډ مهال کې د انفلاسیون کچه راکمه کړي، خو د یادو اقداماتو کارول لوړ لگښتونه لري، ډېری

څیرکتیا نا انډوله کارول یاد واټنونه لاپسې زیاتولای شي، خو برعکس؛ که د مهارتونو، شمولیت او مدیریت په برخه کې غوره تگلارې ورسره په پام کې ونیول شي، نو بیا په پراخه کچه فرصتونه هم رامنځته کولای شي. زیاته مدغم شوې سمه بیزه سوداګري، خدمتونه او پانګونه به اقتصادي وده او پرمختیا لاپسې پیاوړې کړي. همدارنګه، د انرژۍ په اغېزناکتیا، برېښنايي شبکو او د انرژۍ په بدیلونو کې پانګونه به هېوادونه د سون توکو د راتلونکو وارداتي شوکونو پر وړاندې خوندي کړي.

لیکوالان: انډریا پیسکاتوري او کرېشنا

سرینواسان

ژباړونکی: محمد فاروق تسل

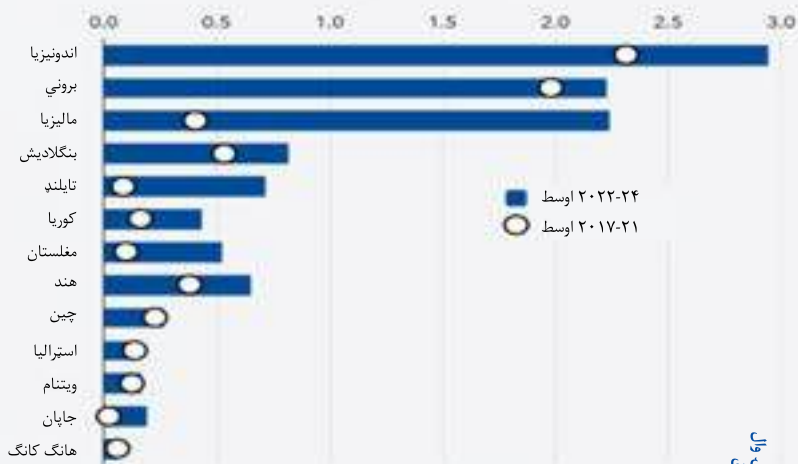
د افغانستان بانک د ژباړې د بورډ غړی

د پراخو مرستو ورکولو زمينه راکموي. په پای کې، یاد شوک د بنسټيزو اصلاحاتو اړتیا نوره هم پیاوړې کوي. د خونديتوب پیاوړي ټولنيز سيستمونه کولای شي د عمومي سبسايدې له ورکولو پرته خلک خوندي وساتي. هغه تگلارې چې د دندو د رامنځته کوونکې

وخت غیر عادلانه وي او بیرته له منځه وړل یې ستونزمن وي. په حقیقت کې، د انرژۍ د بيو لوړوالی د مرستې او ملاتړ د نوو اقداماتو او د نفتو د شته سبسايدو د لگښت د زیاتېدو له امله کولای شي مالي لگښتونه په خورا چټکۍ سره لوړ کړي، لکه په ۲۰۲۲

د سون توکو سبسايدې کولای شي په لوړو مالي لگښتونو سره اقتصادي شوکونه راکم کړي

د کورني ناخالص توليد د سلنې پر بنسټ د نفتو او طبيعي غازو مستقيمه سبسايدې

سرچينه: د پيسو نړۍ وال صندوق، د پيسو نړۍ وال صندوق د کارکوونکو محاسبه، يادښت: په نفتو کې غاز، ډيزل، د پټروليم مايع غاز، کيروسين، پټروليم او نور نفتي محصولات شامل دي. د ماليزيا گراف دولتي ډيټا نښي او ياده ډيټا له ۲۰۱۹ څخه پيلېږي. د هند کورني ناخالص توليد د مالي کال پر بنسټ دی.

د نړۍ وال اقتصادي ليدلوري د ۲۰۲۵ کال له اکتوبر راپدېخوا بدلون وړاندوينې

آسيا	2024	2025	2026	2027	2028	2029
برمختللی اقتصادونه	2.5	2.3	1.8	2.5	2.3	2.3
آسټراليا	2.0	2.0	1.7	-0.1	-0.1	-0.1
هانګ کانګ	3.5	2.8	2.8	2.9	2.8	2.8
جاپان	1.1	0.7	0.6	0.1	0.0	0.0
کوريا	1.0	0.9	0.1	0.0	0.0	0.0
د چين د مګاو ټاپو	4.7	3.0	3.1	-0.2	-0.1	-0.1
نوي زيلانډ	0.2	1.5	2.8	-0.1	0.0	0.0
سنگاپور	5.0	3.5	2.7	2.7	2.7	2.7
غورډنلې بازارونه او برمختللي اقتصادونه	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
بنګلادېش	0.5	0.7	0.3	-0.2	-0.2	-0.2
برونای داروسلام	0.6	2.8	2.8	2.7	2.6	2.6
کمبوديا	5.0	4.0	4.7	0.0	0.0	0.0
چين	3.0	4.8	8.0	0.2	-0.2	-0.2
هند	7.6	6.5	6.5	0.3	0.3	0.3
اندونیزیا	3.1	5.0	5.3	0.0	0.0	0.0
لاوس	4.8	4.0	4.0	1.5	1.3	1.3
ماليزيا	5.2	4.7	4.7	-0.7	-0.3	-0.3
مغولستان	4.8	3.3	3.3	-0.2	-0.2	-0.2
برما	-2.0	3.0	3.0	0.0	0.0	0.0
نيپال	4.6	7.0	4.6	-2.2	-0.5	-0.5
فلپين	4.8	4.5	5.8	-2.7	-0.2	-0.2
تایلنډ	2.4	1.5	1.3	-0.1	-0.1	-0.1
ویتنام	8.0	7.1	6.7	2.5	0.9	0.9
د آرام سمندر د ټاپوګانو اړوند هېوادونه	1.7	1.8	2.0	-0.1	0.0	0.0
د سوېل ختيځې آسيا د هېوادونو ټولنه	0.8	0.8	0.7	0.2	0.2	0.2

سرچينه: د پيسو نړۍ وال صندوق، د نړۍ وال اقتصادي ليدلوري ډېټابېس او د پيسو نړۍ وال صندوق د کارکوونکو اټکلونه او وړاندوينې، يادښت: د هند ډيټا د مالي کال پر بنسټ ده، د هند مالي کال د اپريل له لومړۍ نېټې څخه پيل او د مارچ په ۳۱ نېټه پای ته رسېږي. د آرام سمندر د ټاپوګانو اړوند هېوادونو ټوليز ارقام د ساده اوسط په کارولو سره محاسبه شوي دي او د نورو هېوادونو ټوليز ارقام بيا د عيار شوي اوسط د کارولو پر بنسټ محاسبه شوي دي. ۱ د سوېل ختيځې آسيا د هېوادونو په ټولنه کې برونای دارالسلام، کمبوديا، اندونیزیا، لاوس، ماليزيا، برما، فلپين، سنگاپور، تایلنډ، ختيځ تيمور او ویتنام شامل دي.

اقتصادي ودې او پياوړې کورنۍ تقاضا ترمنځ انډول رامنځته کوي، په بهرنۍ تقاضا تکیه راکموي. په ډېرو آسيایي اقتصادونو کې د بې کارۍ کچه لا هم لوړه ده او د دندو او مهارتونو نه سمون مولدیت او شمولیت محدودوي. د مصنوعي

کال کې چې وليدل شول. د مالي مرستو د ورکړې وړتیا په بېلابېلو هېوادونو کې توپير لري. سريلانکا او کمبوديا کولای شي مالي مرستې ورکړي، خو دا بايد موخه بيزې وي او د دولت د مالي وړتیا د بيزه رغولو يا ساتلو سره سمون ولري. هغه هېوادونه چې ډېر محدود مالي امکانات لري، لکه بنګلادېش، له خورا سختو انتخابونو سره مخ دي، ځکه چې د بودجې محدود امکانات

شوګ ناشی از جنګ و ضرورت سیاست مالی منظم

کشورها، سیاست‌های مالی باید با احتیاط طرح و تطبیق شوند؛ به گونه‌ای که هم از نیازمندان حمایت صورت گیرد و هم فشار بیشتری بر وضعیت مالی دولت‌ها وارد نشود.

وضعیت آغازین شکننده

وضعیت مالی دولت‌ها قبل از جنګ نیز تحت فشار قرار داشت. شیوع ویروس کرونا، شوګ قیمت انرژی و مواد غذایی در سال ۲۰۲۲، و افزایش اختلالات تجاری باعث شده بود دولت‌ها با قروض

است. افزایش قیمت انرژی و مواد غذایی، سخت‌تر شدن شرایط مالی و تشدید بلا تکلیفی، بار دیگر ضرورت ارائه حمایت‌های مالی را برجسته ساخته است.

در واکنش به این شوګ، کشورها ناچار اند میان حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و حفظ روند طبیعی قیمت‌ها در بازار تعادل برقرار کنند. گزارش جدید «نظارت مالی» هشدار می‌دهد که با توجه به قروض بالای بسیاری از

تنش‌ها و درگیری‌های جاری خاورمیانه، در کنار فشارها و محدودیت‌های قبلی بر وضعیت مالی دولت‌ها، باعث افزایش ابهام و بی‌ثباتی در سطح جهانی شده و بر اهمیت اتخاذ سیاست‌های تأکید می‌کند که بتوانند ثبات و پایداری آینده را تضمین نمایند.

جنګ در خاورمیانه در شرایطی بر مردم، شرکت‌ها و کشورها فشار وارد می‌کند که وضعیت مالی دولت‌ها پیش از این نیز زیر بار چالش‌های بلندمدت قرار داشته

یا ناشی از بحران‌های موقتی نیستند، بلکه ساختاری شده‌اند. افزایش مصارف امنیتی، مصارف گذار به انرژی و مقابله با تغییرات اقلیمی، و رشد پرداخت‌های تکتانه، به‌طور مداوم بر بودجه‌ها فشار وارد می‌کند، در حالی که درآمدها گزینه بسیار پرخطر است. زمانی که فشارها ساختاری باشند، به تعویق انداختن اصلاحات مالی نه‌تنها زمان نمی‌خرد، بلکه دامنه انتخاب‌ها را محدودتر ساخته و خطرات را افزایش می‌دهد.

بالاتر، ذخایر مالی ضعیف‌تر و تأخیر در اصلاحات مواجه شوند. حتی با وجود بهبود اقتصاد کشورها، وضعیت مالی بهتر نشد. در سال ۲۰۲۵ رشد جهانی قابل توجه بود، اما پیشرفت چشمگیری در تعدیل بودجه‌ها به ملاحظه نرسید. در بسیاری از کشورها کسر بودجه بالا باقی ماند، قروض همچنان افزایش یافت و مصارف تکتانه به سرعت رشد کرد.

پیش‌بینی می‌شود تا قروض جهانی سال ۲۰۲۹ به ۱۰۰ درصد تولید ناخالص داخلی برسد

قروض دولتی جهانی، به فیصدی تولیدات ناخالص داخلی

منابع: «چشم‌انداز اقتصاد جهانی، اپریل ۲۰۲۶»؛ محاسبات کارمندان صندوق بین‌المللی پول. یادداشت: میله‌ها سهم کشورها و گروه‌های کشورها را در تغییر قرضه دولتی جهانی نسبت به سطوح سالهای ۲۰۱۵ و ۲۰۲۵ نشان می‌دهند.

د پیسو نری وال صندوق

متناسب با آن افزایش نیافته‌اند. خطرات همچنان گسترده و قابل توجه‌اند. در چنین شرایط، هر تصمیم در مورد درآمدها و مصارف پیامدهای بلندمدت‌تری پیدا می‌کند. تکیه بر رشد اقتصادی به‌تنهایی برای حل مشکلات،

اعداد نگران‌کننده‌اند. کسر مالی جهانی در سال ۲۰۲۵ در سطح ۵ درصد تولید ناخالص داخلی باقی مانده است؛ یعنی یک سال زودتر از برآوردهای سال گذشته. وضعیت مالی دولت‌ها در بسیاری از کشورها حتی قبل از شیوع ویروس کرونا نیز ضعیف‌تر گزارش شده است. مصارف تکتانه به سرعت افزایش یافته و در مدت چهار سال از ۲ درصد به نزدیک ۳ درصد تولید ناخالص داخلی رسیده است. هم‌زمان، فاصله میان پلان‌های مالی میان مدت کشورها و آنچه برای تثبیت قرض در سطح جهانی لازم است، بیشتر شده است.

چالش‌های ساختاری

ماهیت چالش‌های مالی امروز تغییر کرده است. ضعف‌ها دیگر عمدتاً دوره‌ای

این فرض صرفاً یک سناریوی احتمالی است و قطعیت ندارد. برای ارزیابی پیامدهای احتمالی، «نظارت مالی» سناریوی وخیمی را از گزارش «چشم‌انداز اقتصاد جهانی» در نظر می‌گیرد؛ سناریویی که در آن قیمت نفت در سال ۲۰۲۷ حدود دو برابر سطح پیش‌بینی شده باقی می‌ماند، فشارهای تورمی دوباره شدت می‌گیرد و شرایط حمایت مالی نیز سخت‌تر می‌شود. در چنین شرایطی، «قرض در معرض خطر» جهانی، که به‌عنوان 95

درصد توزیع پیش‌بینی قرض در سه سال آینده تعریف می‌شود و یک وضعیت شدید اما محتمل را نشان می‌دهد به بیش از ۱۲۰ درصد تولید ناخالص داخلی خواهد رسید، در حالی که این رقم در سناریوی مرجع گزارش «چشم‌انداز اقتصاد جهانی» ۱۱۷ درصد است. این افزایش عمدتاً در اقتصادهای نوظهور و کشورهای در حال توسعه متمرکز خواهد بود.

فراتر از این درگیری، خطرات دیگری نیز جدی و گسترده‌اند. چندپارچگی در

تجارت و نظام مالی می‌تواند رشد اقتصادی را کاهش داده و مصارف حمایت مالی را بالا ببرد. بی‌ثباتی سیاسی ممکن است روند اصلاحات و جمع‌آوری درآمدها را تضعیف کند. از سوی دیگر، بازنگری ناگهانی قیمت دارایی‌ها در بازارها، از جمله سهام شرکت‌های بزرگ حوزه هوش مصنوعی، می‌تواند به سرعت شرایط مالی را سخت‌تر سازد.

در عین حال، با کاهش بیلانس شیت‌های بانک‌های مرکزی در بازارها، دولت‌ها بیشتر به سرمایه‌گذاران خصوصی برای جذب قروض جدید وابسته می‌شوند؛ این وضعیت باعث می‌شود مصارف قرض‌گیری بیشتر تحت تأثیر تغییرات و نگرانی‌های بازار قرار بگیرد و نوسان بیشتری داشته باشد.

پاسخ منظم در سیاست‌گذاری

انضباط مالی به این معناست که سیاست‌ها به‌گونه انتخاب شوند که ثبات امروز را حفظ کنند، بدون آن‌که ثبات آینده را تضعیف نمایند. اگر دولت‌ها تصمیم بگیرند از شرکت‌ها و خانواده‌های که با افزایش قیمت انرژی و مواد غذایی مواجه‌اند حمایت کنند،

درگیری طولانی‌مدت در خاورمیانه به‌طور قابل توجهی خطرات قرض را افزایش خواهد داد.

تغییر در «قرض در معرض خطر» با مدت سه ساله، بر اساس سناریوی شدید چشم‌انداز اقتصاد جهانی از اثر درگیری خاورمیانه، به تفکیک فیصدی تولید ناخالص داخلی:

منابع: فصل اول «نظارت مالی» اپریل ۲۰۲۶ با عنوان «سیاست مالی تحت فشار: افزایش قرض و تشدید خطرات»؛ صندوق بین‌المللی پول

صندوق بین‌المللی پول

این حمایت‌ها باید هدفمند و موقتی باشد و بر کسانی متمرکز شود که بیشترین آسیب را می‌بینند و توان کمتری برای تحمل افزایش قیمت‌ها دارند. بسیاری از کشورها در دوران ویروس کرونا، شبکه‌های مؤثر حمایت اجتماعی ایجاد کردند؛ این میکانیزم‌ها می‌توانند و باید دوباره مورد استفاده قرار گیرند.

کشورهای که با محدودیت شدید مالی روبه‌رو هستند، باید از تأمین حمایت‌های مالی از طریق قرضه‌گیری بیشتر خودداری کنند. رویکرد بهتر این است که در چارچوب منابع موجود، مصارف را مجدداً تخصیص داده و مصارف را به سمت نیازهای مرتبط با بحران در اولویت قرار دهند؛ روشی که از نظر سیاسی نیز عملی‌تر است. در غیر این صورت، افزایش قروض و مصارف تکتانه تثبیت می‌شود و در نهایت دولت‌ها را با تصمیم‌های دشوارتر مواجه می‌سازد یا حتی ممکن است بازار قرض دولتی را بی‌ثبات کرده و شرایط اقتصادی را در کوتاه‌مدت نیز بدتر کند.

سیاست‌های مالی و پولی باید به‌گونه‌ی نزدیک و هماهنگ با هم عمل کنند. مصارف اضطراری نباید باعث افزایش تقاضای عمومی شود، تا اقدامات حمایتی تلاش بانک‌های مرکزی برای مهار تورم را تضعیف نکند. همچنین، اقدامات گسترده مانند سبسایدی با وجود جذابیت سیاسی هزینه‌بر، کم‌هدف، دشوار برای لغو، و مشوق افزایش مصرف در شرایط محدودیت عرضه هستند؛ امری که در نهایت می‌تواند قیمت‌های جهانی را بیش از پیش بالا ببرد.

شوک‌های کوتاه‌مدت نباید توجه را از وظیفه اصلی منحرف سازد. بازسازی تاب‌آوری مالی مستلزم یک روند معتبر و واقع‌بینانه برای تثبیت در میان‌مدت است. این امر به معنای اتخاذ اقدامات مشخص و مرحله‌بندی عملی، به‌جای اهداف دور یا متغییر است.

فشارهای مصارفاتی باید به‌صورت مستقیم مدیریت شود، ناکارایی‌ها کاهش یابد و میان نیازهای متعارض توازن ایجاد گردد. در بخش درآمدها

نیز، گسترش پایه‌های مالیاتی، ساده‌سازی معافیت‌ها و تقویت اداره مالیات می‌تواند حتی در شرایط محدود، عواید را افزایش دهد.

چالش‌ها جدی‌اند، اما ابزارهای لازم برای مقابله با آن‌ها نیز وجود دارد. چارچوب‌های مالی سنجیده، شفافیت بیشتر، و بیان روشن پیامد انتخاب‌ها می‌تواند به دولت‌ها کمک کند تا حمایت عامه لازم برای اصلاحات پایدار را جلب نمایند. اقدام به‌موقع و قاطع برای حفظ ثبات در جهانی که با شوک‌های پی‌درپی و سطح بالای قرضه مواجه است، حیاتی خواهد بود.

نویسندگان: کریستوف بانکوسکی،

ناتاشا ایکس چه، ایرا دابله نوریس،

رودریگو والدس

مترجم: سید آصف فکرت، عضو بورد

ترجمه د افغانستان بانک

بانک جهانی: اقتصاد افغانستان در ۲۰۲۶ چهار درصد رشد خواهد کرد

بانک جهانی در تازه‌ترین گزارش خود پیش‌بینی کرده است که اقتصاد افغانستان در سال ۲۰۲۶ حدود ۴ درصد رشد خواهد داشت؛ رشدی که به گفته این نهاد، ناشی از تقویت تقاضای داخلی، افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و جذب بهتر بازگشت‌کنندگان در بازار کار خواهد بود. با این حال، این گزارش هشدار می‌دهد که ادامه درگیری‌ها در خاورمیانه می‌تواند تهدیدی جدی برای اقتصاد افغانستان باشد.

در گزارش آمده است: «ادامه درگیری‌ها در خاورمیانه یک خطر عمده به‌شمار می‌رود، زیرا می‌تواند از طریق اختلال در تجارت و افزایش

جریان‌های مهاجرتی تأثیر منفی بگذارد.» بانک جهانی تأکید کرده که وابستگی قابل توجه تجارت افغانستان به مسیر ایران می‌تواند در صورت بسته شدن این دهلیز، رشد اقتصادی را کاهش داده و تورم را افزایش دهد. در گزارش افزوده شده است: «با توجه به این‌که حدود ۶۰ درصد از تجارت افغانستان از مسیر جمهوری اسلامی ایران انجام می‌شود، بسته شدن این دهلیز می‌تواند رشد سالانه اقتصاد

را کاهش داده و تورم را افزایش دهد، هرچند تغییر مسیر تجارت ممکن است بخشی از این اثرات را جبران کند.»

جوزجان کې له پنځو نفتي څاگانو استخراج پیل شو

د کانونو او پترولیم وزارت چارواکي وايي، د جوزجان ولايت د قوشتپې ولسوالۍ په زمردسای نفتي ساحه کې له درېو کلونو پرلپسې څېړنو وروسته، د نفتو ۱۲ څاگانې کېنډل شوې دي، چې له پنځو څاگانو يې عملاً

استخراج پیل شو او پاتې هغه به يې هم ژر استخراج ته چمتو شي. د کانونو او پترولیم وزارت چارواکي وايي، د آمودريا اړوند په زمردسای نفتي بلاک کې له درېو کلونو پرله پسې تخنیکي او جيولوجيکي څېړنو وروسته، ۱۲ نفتي څاگانې کشف او کېنډل شوې دي، چې له ډلې يې له پنځو څاگانو د نفتو استخراج عملاً پیل شو. د یاد وزارت مسوولين زیاتوي، پاتې اووه څاگانې هم تر وروستي تخنیکي چمتووالي

رسېدلې دي او تمه ده، چې په نږدې راتلونکي کې به ترې د استخراج چارې پيل شي. د کانونو او پټروليم وزارت وياند، همایون افغان وايي، د دې پروژې پر بنسټيزو او ساختماني چارو شاوخوا ۱۵۰ زره امریکايي ډالر لگښت راغلی او دا مهال له فعالو څاگانو څخه هره ورځ ۵۰۰ متره مکعب نفت استخراجېږي او زیاتوي، چې د پاتې څاگانو په فعالېدو سره به ورځنۍ تولید تر ۱۲۰۰ ټنو پورې لوړ شي. «د آمودریا اړوند په زمره‌سای نفتي بلاک کې ۱۲ حلقې څاگانې کشف او کیندل شوې دي، چې له دې ډلې څخه د پنځو څاگانو د نفتو استخراج پیل شو، چې په ورځني ډول پنځه سوه ټنه نفت ترې استخراج کېږي.

هڅه کوو، چې پاتې اووه څاگانې نورې هم د نفت استخراج ته چمتو کړو، چې د استخراج کچه ۱۲ سوه ټنو ته لوړه شي. «چارواکي وايي، پلان لري چې د انگوت او قشقری نفتي ساحو کې هم پخوانۍ کیندل شوې نفتي څاگانې ترمیم او بیا ځلې د استخراج جوگه کړي. د کانونو او پټروليم وزارت سلاکار، مولوي احمدجان وايي، چې د نفتو استخراج د زیاتوالي په موخه یې، طوطي میدان او افغان – تاجک نفتي سیمو کې د گازو د سپرنې چارې روانې دي او هڅه کوي چې هلمند، پکتیکا او هرات ولایتونو کې هم د نفتو د پلټنې چارې پیل کړي.» په روان کال کې پلان لرو، چې په کټواز، هرات او هلمند

ولایتونو کې هم د نفتو د اکتشاف او استخراج چارې پیل کړو. د آمو دریا اړوند په سرپل ولایت کې یو افغاني شرکت چمتو دی، چې شاوخوا ۶۰ میلیونه پانگونه وکړي او اکتشاف او استخراج پیل کړي. «په همدې حال کې، د ریاست‌الوزرا اقتصادي مرستیال ملاعبدالغني برادر د یادو څاگانو د گټې اخیستنې پرمهال وویل، اسلامي امارت هڅه کوي، چې د هېواد طبیعي زېرمې په معیاري او اغېزمن ډول مدیریت کړي. د هغه په وینا، د اسلامي امارت تمرکز دا دی، چې د خامو موادو د مستقیمو صادراتو پر ځای، په کور دننه د نفتو د تصفیې او پروسس زمينه برابره شي.» د افغانستان اسلامي امارت ټول تمرکز د

داخلي صنعت پر پیاوړتیا دی او شپه او ورځ هڅه کوو، چې د خامو توکو د صادراتو پرځای په کوردننه د تصفیه کولو زمينه برابره کړو او د دوامدارې پراختیا اصل ته په کتو د هېواد منافع مدیریت کړو. «د معلوماتو له مخې، افغانستان هره ورځ لس زره ټنه نفتو ته اړتیا لري، خو دا مهال د آمو دریا نفتي حوزې اړوند قشقری، انگوت او زمرد سای نفتي بلاکونو څخه په ورځني ډول ۱۳۰۰ ټنه نفت استخراجېږي او پاتې برخه له نورو هېوادونو واردېږي.

سرچینې:

۱- طلوع نیوز، 10 ذوالقعدة الحرام 1447 (1405/02/07) / ۲- کلید راډیو، 1447 ذوالقعدة الحرام 11 (1405/02/08)

د ډېټ کارت رول او ګټې

معیارونو سره د همغږۍ زمينه هم برابرې، چې له امله یې د افغانستان بانکي نظام کولای شي د سیمه ییزو او نړیوالو تعاملاتو په ډګر کې مؤثر حضور ولري. له همدې امله، د ډیجیټلي وسایلو اهمیت یوازې د اداینو په آسانتیا پورې محدود نه دی، بلکې د مالي ثبات، د خلکو د باور، او د بانکي نظام د اعتبار د لوړولو لپاره یو ستر بنسټیز ګام ګڼل کېږي. له دغو وسایلو څخه یو مهم نوبت ډېټ کارت دی، چې نه یوازې د نغدو پیسو پر کارولو فشار کموي، بلکې د اداینو په شفافیت، سرعت او خونديتوب کې هم ژور بدلون رامنځته کوي. ډېټ کارت د بانکي حساب لرونکو پېریدونکو لپاره د ورځني ژوند یوه

په معاصر بانکي نظام کې د ډیجیټلي وسایلو کارول د مالي خدمتونو د عصري کولو، د خلکو د باور د لوړولو، او د اقتصادي ثبات د پیاوړتیا لپاره حیاتي ارزښت لري. د ډیجیټلي وسایلو لکه ډېټ کارت، موبایل بانکوالی، آنلاین اداینو سیستمونو او برېښنایي حسابونو کارول نه یوازې د نغدو پیسو استعمال کموي، بلکې د معاملاتو په رویتیا، چټکتیا او خونديتوب کې ژور بدلون رامنځته کوي. دغه وسایل د مالي شمولیت په پراختیا کې مهم رول لوبوي، ځکه چې د ټولني بېلابېلو قشرونو ته د بانکي خدماتو پراخ لاسرسی برابرې او د رسمي اقتصاد د پیاوړتیا لامل کېږي. د ډیجیټلي وسایلو پراختیا د نړیوالو

چې دا ډول ماشینونو هلته موجود وي او د خپل پټ رمز یا پاسورډ په کارولو سره یې د پېر ارزښت هماغه شېبه له حساب څخه کسر کېږي او معامله ثبتېږي. د بېلگې په توګه، که یو کس په حساب کې پنځه زره افغانۍ ولري او د درې زره افغانیو په ارزښت توکي واخلي، نو پاس ماشین درې زره افغانۍ د پېریدونکي له حساب څخه کسر او د پلورونکي حساب ته یې استوي او پاتې دوه زره افغانۍ د پېریدونکي په حساب کې پاتې کېږي.

په دې توګه، خپلکاره ماشین د نغدو پیسو د ترلاسه کولو لپاره دی، خو پاس ماشین د مستقیمې تادیې لپاره کارول کېږي، چې د ورځني پیروډ پر مهال د نغدو پیسو پر ځای د په برېښنایي ډول پیسې کښته پورته کېږي.

د ډېټ کارت ګټې

ډېټ کارت د بانکي نظام په چوکاټ کې د هغو وسایلو له ډلې څخه دی چې د خلکو د ورځنیو مالي چارو لپاره د آسانتیا، خونديتوب او شفافیت زمینه برابروي. د دې کارت تر ټولو مهمه ګټه د نغدو پیسو پر ځای د خوندي او فوري اداینو امکان دی، چې د معاملاتو د ثبت له لارې د حسابونو څارنه او د مالي شفافیت کچه لوړوي. د صرافۍ خپلکاره ماشینونو او پاس ماشینونو له لارې د پیسو لاسرسی د وخت سپما تضمینوي او پېریدونکو ته اجازه ورکوي چې پرته له اوږدو پروسیجرونو خپلې اړتیاوې پوره کړي. د ډېټ کارت کارول د مالي شمولیت د پراختیا لپاره هم حیاتي ارزښت لري، ځکه چې د بانکي حساب لرونکو خلکو لپاره د خدماتو پراخ لاسرسی رامنځته کوي او د رسمي اقتصاد د پیاوړتیا سبب کېږي. سربېره پر دې، د ډېټ کارتونو استعمال د خلکو باور زیاتوي، ځکه چې د پیسو انتقال په خوندي او شفاف ډول ترسره کېږي، او د بانکي نظام اعتبار ته نوی ځواک ورکوي. په همدې توګه، ډېټ کارت نه یوازې د فردي پېریدونکو لپاره د سهولت وسیله ده، بلکې د ټول بانکي نظام د عصري کولو او د اقتصادي ثبات د ټینګښت لپاره یو

آسانه وسیله ګرځېدلې، چې د صرافۍ خپلکاره ماشینونو او پاس ماشینونو له لارې د پیسو لاسرسی او د معاملاتو ثبت یقیني کوي. د دې ترڅنګ، د ډېټ کارتونو پراخ استعمال د مالي شمولیت د پراختیا، د نقدي اقتصاد د محدودولو، او د بانکي نظام د اعتبار د پیاوړتیا په برخه کې مهم رول لوبوي.

ډېټ کارت څه ته وايي؟

ډېټ کارت د بانکي حساب لرونکو پېریدونکو لپاره یوه عصري وسیله ده چې د بانک لخوا د پیسو د خوندي او شفاف مدیریت په موخه وړاندې کېږي. دا کارت د بانکي حساب سره مستقیمه اړیکه لري او هره معامله چې له دې لارې ترسره کېږي، په هماغه شېبه د حساب څخه کسر کېږي، چې د نغدو پیسو د انتقال اړتیا له منځه وړي. د ډېټ کارت کارول د صرافۍ خپلکاره ماشینونو (اې ټي ایم) او پاس ماشینونو له لارې ممکن کېږي، چې د پیسو ایستل، د بلونو اداینه او د ورځنیو پېریدونو لپاره کارول کېږي. د دې وسیلې ځانګړتیا دا ده چې یوازې د حساب موجوده پیسې مصرفدای شي، نو له همدې امله د مالي شفافیت، د وخت سپما او د اداینو د خونديتوب لپاره یوه مهمه وسیله ګڼل کېږي.

ډېټ کارت څنګه کار کوي؟

ډېټ کارت له بانکي حساب سره وصل وي او د پیسو د کارونې لپاره دوه مهمې لارې لري. لومړۍ، د صرافۍ خپلکاره ماشین کې کارول کېږي. کله چې یو کس کارت په ماشین کې داخلوي او د پیسو ایستلو غوښتنه کوي، نو ټاکلې اندازه پیسې هماغه شېبه له حساب څخه کسر کېږي او په نغدي بڼه ورکول کېږي. دا د نغدو پیسو د ترلاسه کولو خوندي او آسانه لار ده. د صرافۍ خپلکاره ماشینونه د ښار په بېلابېلو برخو او سترو پلورنځیو کې شتون لري او د دې اړتیا نه وي چې شخص دې د پیسو ایستلو لپاره بانکونو ته ورشي.

دویم، په پلورنځیو او سترو پلورنځیو کې کارول کېږي. په پلورنځیو کې مشتری خپل کارت په پاس ماشین کې داخلوي

مهم گام گڼل کېږي.

په افغانستان کې بېلابېل ډېټ کارتونه کارول کېږي چې تر ټولو ښه بېلگه یې د اف پی کارت دی. اف پی د افغانستان یو ملي تادیاتي کارت دی چې د افغانستان بانک او د افغانستان د ادینو سیستم په همغږۍ رامنځته شوی دی. دا کارت د داخلي ادینو لپاره ځانگړی شوی او د نړیوالو شبکو پر ځای د ملي شبکې له لارې فعالیت کوي، ترڅو د خلکو لپاره د نغدو پیسو پر ځای خوندي، چټک او شفافې ادینې ممکنې کړي. د اف پی کارت کارول د صرافۍ خپلکاره ماشینونو (اې ټي ایم) او پاس ماشینونو له لارې ترسره کېږي، چې د پیسو ایستل، د بلونو ورکول او د ورځنیو پېښو لپاره آسانتیاوې برابرېږي. اف پی د افغانستان د بانکي نظام د عصري کولو په برخه کې یو مهم گام گڼل کېږي، ځکه چې د نړیوالو معیارونو سره د همغږۍ زمینه برابروي او د هېواد د رسمي اقتصاد د پیاوړتیا په برخه کې له ډېر ارزښت څخه برخمن دی.

ننگونې او محدودیتونه

که څه هم ډېټ کارت د بانکي نظام د عصري کولو او د مالي خدمتونو د پراختیا لپاره مهمه وسیله ده، خو د هغې د مؤثرې کارونې پر وړاندې ځینې ننگونې او محدودیتونه شتون لري. د تخنیکي زیربناوو کموالی د دې وسیلې د پراخ استعمال مخه نیسي، ځکه چې د د صرافۍ خپلکاره ماشینونو شبکې، په سترو پلورنځیو کې په کافي اندازه د پاس ماشینونو او د برېښنايي ادینو سیستمونو شتون خورا مهم دی. په مؤثره توګه د ډېټ کارتونو د کارولو لپاره تر ټولو مهمه اړتیا د تخنیکي زیربناوو پراختیا ده. د صرافۍ خپلکاره ماشینونو شبکې باید پراخې شي، ترڅو پېریدونکي په هره سیمه کې خپلو حسابونو ته آسانه لاسرسی ولري. همدارنګه، د پاس ماشینونو پراختیا د ورځنیو معاملاتو لپاره حیاتي ارزښت لري، ځکه چې د پېروپلور پر مهال د نغدو پیسو پر ځای د ډېټ کارت کارول د وخت سپما او د ادینو رویتیا تضمینوي. د برېښنايي ادینو سیستمونه باید

د ملي او نړیوالو معیارونو سره سم پیاوړې شي، ترڅو د آنلاین ادینو، د بلونو د ورکړې او د دولتي خدمتونو د فیسونو د تادیې لپاره خوندي او آسانه زمینه برابره کړي. د دې ترڅنګ، د برېښنا او انټرنټ د دوامداره لاسرسي تضمین د زیربناوو پراختیا یوه مهمه برخه ده، ځکه چې پرته له دې د ډیجیټلي وسایلو کارول نیمګړې پاتې کېږي. په همدې توګه، د زیربناوو پراختیا نه یوازې د ډېټ کارتونو د پراخ استعمال لپاره زمینه برابروي، بلکې د بانکي نظام د عصري کولو، د مالي شمولیت د پراختیا او د خلکو د باور د لوړولو لپاره یو بنسټیز گام گڼل کېږي.

د عامه پوهاوي ټیټه کچه هم د ډېټ کارتونو د مؤثرې کارونې لپاره یوه جدي ستونزه ده، ځکه چې د خلکو یوه برخه لا هم د نغدو پیسو پر کارولو باور لري او د ډیجیټلي وسایلو په اړه کافي معلومات نه لري. د دې ستونزې د حل لپاره اړینه ده چې بانکونه او اړوندې ادارې د عامه پوهاوي پراخ پروګرامونه پیل کړي، ترڅو د رسنیو، ټولنیزو شبکو، ښوونیزو سیمینارونو او د عامه غونډو له لارې خلکو ته د ډېټ کارتونو ګټې، خونديتوب او آسانتیاوې په روښانه ډول تشریح شي. د ښوونیزو کمپاینونو ترڅنګ، د عملي روزنې پروګرامونه هم مهم دي، ترڅو خلک په مستقیم ډول د ډېټ کارت کارول تجربه کړي او د هغې پر خونديتوب او سهولت باور پیدا کړي. په همدې توګه، د عامه پوهاوي پروګرامونه د ډیجیټلي وسایلو د بریالۍ کارونې لپاره یو بنسټیز گام گڼل کېږي.

د سایبري امنیت خطرونه د ډېټ کارتونو د کارونې لپاره یوه جدي ننگونه ده، ځکه چې د هکرانو او درغلیو هڅې د خلکو باور زیانمنولی شي. د دې ستونزې د حل لپاره اړینه ده چې بانکونه د پرمختللو امنیتي سیستمونو لکه د څو پړاوونو تائید، د معلوماتو کوډ گذاري، او د مشکوکو معاملاتو د څارنې میکانیزمونه پیاوړې کړي. د امنیتي تدابیرو د عملي کولو ترڅنګ، د کاروونکو پوهاوی هم مهم دی، خو خلک د خپلو

افغانستان بانک د رسنيو، ټولنيزو شبکو او ښوونيزو پروگرامونو له لارې د خلکو د پوهاوي د لوړولو لپاره کمپاينونه پيل کړي، خو د ډېټ کارتونو گټې او خونديتوب خلکو ته په روښانه ډول ورسوي او د نغدو پيسو پر ځای د ډيجيټلي وسايلو کارونې ته لېوالتيا زياته شي. د امنيتي تدابيرو په برخه کې، د افغانستان بانک د سايبري امنيت د پياوړتيا لپاره د څوېړاوي تائيد، د معلوماتو کوډگذاري، او د مشکوکو معاملاتو د څارنې ميکانيزمونه د بانکونو په چوکاټ کې عملي کوي، تر څو د هکراڼو او درغليو د هڅو مخه ونیول شي او د خلکو باور خوندي پاتې شي.

ليکنه: سيد خالد خالقيار د افغانستان بانک د خپرونو ستر آفيسر

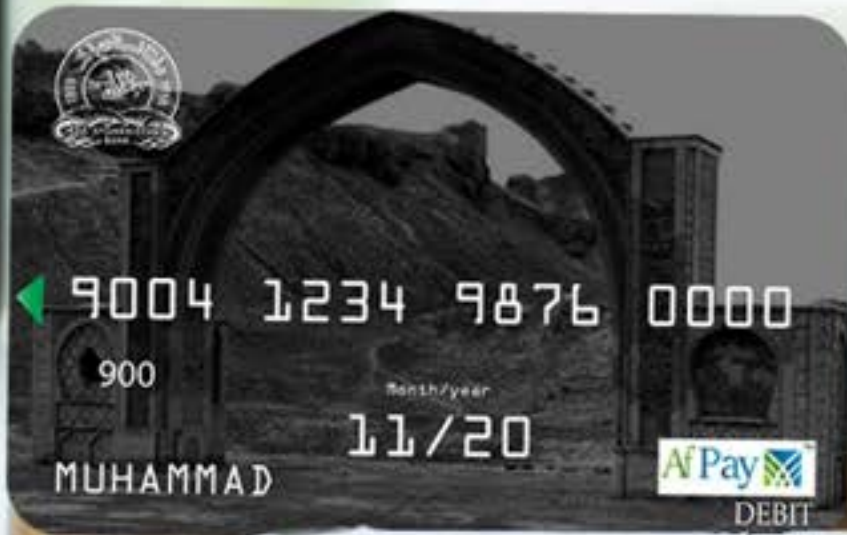
شخصي معلوماتو د خوندي ساتلو او د مشکوکو اړیکو د مخنيوي په اړه لازمي لارښوونې ترلاسه کړي. د افغانستان بانک د هېواد د مالي او بانکي نظام د تنظيم او پياوړتيا اساسي بنسټ دی، چې د ډېټ کارتونو د مؤثرې کارونې لپاره د زيربناوو پراختيا، د عامه پوهاوي لوړولو او د امنيتي تدابيرو د پياوړتيا په برخو کې مهم اقدامات ترسره کوي. د تخنیکي زيربناوو د پراختيا په برخه کې، د افغانستان بانک د صرافي خپلکاره ماشينونو شبکې د پراخېدو، پاس ماشينونو د زياتېدو، او د برېښنايي اداينو د سيستمونو د معياري کولو لپاره د بانکونو ترمنځ همغږي رامنځته کوي، تر څو پېریدونکي په هره سيمه کې خپلو حسابونو ته آسانه لاسرسی ولري او د معاملاتو شفافیت تضمین شي. د عامه پوهاوي د لوړولو په برخه کې، د

اخځليکونه:

1. Afghanistan Payments System. (2021). *AfPay domestic card scheme and e-payment services*. Kabul: Da Afghanistan Bank. Retrieved from <https://aps.af>
2. United Nations Development Programme & UN Capital Development Fund. (2023, June 13). *Interoperability of financial services providers: Afghanistan*. New York: UNDP/UNCDF. Retrieved from <https://www.undp.org>
3. The First MicroFinanceBank of Afghanistan. (2025). *AfPay debit card: Features and benefits*. Kabul: FMFB-A. Retrieved from <https://fmfb.com.af>
4. Afghanistan International Bank. (2025). *Consumer digital banking services*. Kabul: AIB. Retrieved from <https://aib.af>
5. Ariana News. (2025, July 9). *Afghanistan's central bank working to shift economy from cash to cards*. Kabul: Ariana News. Retrieved from <https://ariananews.af>

برېښنایي اداینې! خوندي اداینې!

نقش سیستم تادیات افغانستان در پرداخت های الکترونیکی و چشم انداز پرداخت دیجیتال در کشور

مقدمه

وابستگی به پول نقد، زمینه را برای تحول و رشد پایدار اقتصادی در کشور فراهم ساخته است. این سیستم با فراهم سازی اتصال مشترک میان بانکها، مؤسسات پول الکترونیکی و سایر ارائه دهندگان خدمات تادیاتی، زمینه انجام معاملات الکترونیکی را فراهم ساخته و موجب بهبود کارایی و افزایش اعتماد عمومی گردیده است. همچنان، از طریق تطبیق پلان های ستراتیژیک، بهبود خدمات و استفاده از تکنالوژی های نوین، بستر لازم برای رشد پایدار و توسعه بیشتر پرداخت های الکترونیکی در کشور فراهم گردیده است. این

در دنیای امروز، پیشرفت فناوری به ویژه در بخش مالی تحولات چشمگیری را به همراه داشته است، به گونه که پرداخت های الکترونیکی به یکی از ارکان اساسی نظام اقتصادی مبدل شده است. در افغانستان نیز سیستم تادیات افغانستان تحت چتر دافغانستان بانک به عنوان زیرساخت اساسی مدیریت پرداخت الکترونیکی، نقش مهمی در توسعه اقتصاد و تقویت اکو سیستم پرداخت های دیجیتال ایفا می نماید. این سیستم با افزایش شفافیت مالی، بهبود کارایی نظام پرداخت و کاهش

مقاله به بررسی مفهوم سویچ ملی، نقش آن در نظام پرداخت های الکترونیکی، جایگاه سیستم تادیات افغانستان در اکو سیستم پرداخت های الکترونیکی و چشم انداز پرداخت های دیجیتال در کشور می پردازد.

سویچ ملی پرداخت های الکترونیکی چیست؟

سویچ ملی عبارت از یک زیرساخت مرکزی در نظام پرداخت است که به منظور فراهم سازی قابلیت اتصال میان بانک ها، مؤسسات مالی و ارائه دهندگان خدمات پرداخت ایجاد شده و وظیفه مسیره می، پروسس، تأیید و تسویه معاملات الکترونیکی را به صورت امن، قابل اعتماد و مطابق با معیارهای بین المللی بر عهده دارد. این سیستم تضمین می کند که کاربران بتوانند بدون توجه به بانک صادرکننده کارت یا ارائه دهنده خدمات، به صورت یکپارچه از خدمات پرداخت استفاده نمایند.

از لحاظ ماهیت، سویچ های ملی در جهان معمولاً تحت نظارت بانک های مرکزی یا مستقل فعالیت می کنند و با بهره گیری از تکنالوژی های پیشرفته، معاملات الکترونیکی را به صورت آنی پروسس می نمایند. این سیستم ها بر اساس معیارهای بین المللی طراحی شده و با استفاده از میکانیسم های پیشرفته امنیتی، محرمانگی و صحت معلومات را تضمین می کنند. همچنان در سطح جهانی، سویچ ملی به عنوان یک هسته اعتماد در اکوسیستم پرداخت شناخته می شود که علاوه بر تسهیل معاملات داخلی، زمینه اتصال به شبکه های بین المللی پرداخت و توسعه تجارت الکترونیکی را نیز فراهم می سازد. به همین دلیل، بسیاری از کشورها سرمایه گذاری گسترده ای در توسعه و مدرن سازی این سیستم ها انجام داده اند تا کارایی، شمولیت مالی و ثبات نظام مالی خود را تقویت نمایند.

تفاوت سویچ ملی با سویچ خصوصی

فرق اساسی سویچ ملی با سویچ خصوصی اینست که سویچ ملی یک سیستم مرکزی و عمومی تحت نظارت بانک های مرکزی می باشد که تمام بانک ها و شبکه های پرداخت کشور را

به هم وصل می کند و امکان انجام معاملات بین بانکی را به صورت یکپارچه و معیاری فراهم می سازد، در حالی که سویچ های خصوصی معمولاً توسط یک بانک یا شرکت مشخص مدیریت می شوند و دامنه فعالیت بسیار محدود دارند و بیشتر برای خدمات داخلی یا گروه خاصی از کاربران استفاده می شوند؛ بنابراین سویچ ملی گسترده، یکسان و سراسری است.

نقش سویچ ملی در اکو سیستم پرداخت های دیجیتال

سویچ ملی به عنوان یکی از اجزای کلیدی زیرساخت های مالی در چارچوب نظام های پرداخت مدرن شناخته می شود و نقش اساسی در توسعه اقتصاد دیجیتال ایفاء می نماید. در نظام پرداخت های الکترونیکی سویچ ملی نقش عمده ایفاء می کند، به گونه ای که با ایجاد ارتباط میان بانک ها و مؤسسات مالی و فراهم سازی قابلیت اتصال بین شبکه های پرداخت، زمینه انجام معاملات را به صورت یکپارچه فراهم می سازد. این سیستم با پروسس، مسیره می و تأیید معاملات مالی و همچنان مدیریت تسویه بین بانکی، باعث افزایش سرعت و کارایی پرداخت های الکترونیکی می گردد. علاوه بر آن، با تطبیق معیارهای واحد و تقویت تدابیر امنیتی، از تقلب و سوء استفاده جلوگیری کرده و اعتماد کاربران را افزایش می دهد. در نهایت، سویچ ملی با گسترش شمولیت مالی، کاهش استفاده از پول نقد، بهبود دسترسی به خدمات بانکی و حمایت از توسعه اقتصاد دیجیتال و تجارت الکترونیکی، نقش مهمی در رشد و پایداری نظام مالی کشور ایفا می نماید.

مزایای سویچ ملی

- اتصال یکپارچه تمام بانک ها و شبکه های پرداخت در یک سیستم واحد؛
- امکان استفاده از کارت بانکی در تمام ماشین های خودپرداز صرافی و ماشین های پاس کشور؛
- افزایش سرعت پروسس و تأیید معاملات الکترونیکی به صورت آنی؛

سیستم تادیات افغانستان در پاسخ به نیاز به یک زیرساخت یکپارچه برای مدیریت معاملات الکترونیکی و غیرنقدی ایجاد شد. این سیستم ابتدا برای بانک‌ها و مؤسسات مالی طراحی شد و سپس پوشش آن به ادارات امارتی و بازارهای تجاری توسعه یافت. با گذشت زمان، این زیرساخت توانسته است حجم قابل توجهی از معاملات مالی کشور را به صورت امن و شفاف مدیریت کند و زمینه لازم برای خدمات دیجیتال پیشرفته‌تر را فراهم نماید. به این ترتیب، سویچ ملی باعث می‌شود تا کارت‌های بانکی در سراسر کشور قابل استفاده باشد و ارتباط مالی میان اعضا به طور سریع، امن و معیاری برقرار شود.

وضعیت فعلی پرداخت‌های الکترونیکی در افغانستان

در حال حاضر، استفاده از روش‌های پرداخت دیجیتال در افغانستان رو به افزایش است. تمام بانک‌های کشور با سیستم تادیات افغانستان وصل بوده و عملاً معاملات الکترونیکی انجام می‌دهند. بر علاوه آن تسریع اتصال تخنیکي مؤسسات پول الکترونیکی و تادیاتی با سیستم تادیات افغانستان در جریان بوده و افزایش تعداد مؤسسات فعال پرداخت‌های الکترونیکی در کشور تاثیر مستقیم بر توسعه دیجیتالی‌زیشن می‌گردد. بر اساس آمار چند سال اخیر تعداد معاملات الکترونیکی و ارزش آن روند صعودی سریع داشته که نمایانگر رشد پرداخت‌های دیجیتالی در کشور می‌باشد. با این حال، برای رفع معضل کمبود زیرساخت‌های انترنتی و برق در مناطق دورافتاده این امریت از طریق شارژت کود یو اس اس دی خدمات بانکی بدون انترنت و اطلاع رسانی معاملات الکترونیکی به کاربران از طریق پیام ارایه مینماید.

چشم انداز پرداخت دیجیتال در کشور

د افغانستان بانک در نظر دارد با بهره‌گیری از تکنالوژی‌های نوین، شمولیت مالی را گسترش داده و دسترسی افراد و کسب‌وکارها را به خدمات پرداخت‌های دیجیتال تسهیل نماید. توسعه بانکداری توسط موبایل و کیف‌پول‌های دیجیتال، همراه

- کاهش هزینه‌های عملیاتی بانک‌ها و مؤسسات مالی
- افزایش امنیت معاملات و کاهش احتمال تقلب و سوءاستفاده؛
- ایجاد معیار واحد برای تبادل اطلاعات بین بانک‌ها
- تسهیل نظارت و مدیریت نظام پرداخت توسط بانک‌های مرکزی؛
- بهبود دسترسی کاربران به خدمات بانکی در سراسر کشور؛ و
- بهبود شمولیت مالی در سطح کشور.

نقش سیستم تادیات افغانستان در پرداخت‌های الکترونیکی کشور

آمریت عمومی سیستم تادیات افغانستان به عنوان سویچ ملی تادیات الکترونیکی کشور از سال ۲۰۱۱ فعالیت خویش را به صورت رسمی آغاز نموده است و از سال ۲۰۱۸ بدینسو تحت اثر د افغانستان بانک فعالیت خود را انجام می‌دهد. هدف اصلی آن ارائه خدمات اتصال مشترک فی مابین تمامی مؤسسات مالی مجوز در کشور از جمله بانک‌ها، مؤسسات پول الکترونیکی و سایر ارایه دهندگان خدمات تادیاتی میباشد. این اداره به عنوان سویچ ملی تادیات الکترونیکی کشور، نقش مهم در مدرن‌سازی سیستم بانکداری پرچون از طریق ارایه خدمات نوآورانه پرداخت‌های الکترونیکی ایفاء نموده و در توسعه خدمات مالی، تسهیل دسترسی هموطنان به خدمات بانکی، شمولیت مالی، تسویه معاملات الکترونیکی و ارتقای کارایی نظام مالی کشور سهم فعال دارد. با مدیریت معاملات الکترونیکی، این سیستم امکان پیگیری و کنترل جریان مالی را فراهم کرده و از بروز تقلب و فساد جلوگیری می‌کند. همچنان، با تأکید بر تقویت همکاری با اعضای خویش، همواره در راستای تطبیق پلان‌های ستراتیژیک، بهبود مستمر خدمات، رفع موانع تخنیکي و تجارتي و استفاده از مدرن‌ترین تکنالوژی‌های روز در بخش پرداخت‌های الکترونیکی تلاش می‌نماید تا زمینه رشد پایدار این سکتور در کشور فراهم گردد.

با تقویت زیرساخت‌های مدرن، زمینه ارائه خدمات سریع، مصئون و کم‌هزینه و نیز تسهیل معاملات داخلی و بین‌المللی و رشد تجارت الکترونیکی را فراهم می‌سازد. همچنان، گسترش استفاده از کارت ملی اف پی و یکپارچه‌سازی سیستم‌های پرداخت از طریق سویچ ملی، دسترسی سراسری و کارایی نظام مالی را بهبود می‌بخشد.

در کنار آن، تمرکز بر جمع‌آوری عواید ادارات امارتی بشکل الکترونیکی، ارتقای شفافیت مالی، تقویت امنیت سایبری و افزایش اعتماد عمومی از اولویت‌های اساسی به‌شمار می‌رود. فراهم‌سازی خدمات مالی برای مناطق دورافتاده و افراد بدون حساب بانکی، ترویج فرهنگ استفاده از خدمات دیجیتال، و به‌کارگیری فناوری‌های نوین مانند کیو آر کود و پرداخت‌های آنی، از دیگر برنامه‌های مهم آینده است. همچنین، اتصال به شبکه‌های بین‌المللی پرداخت و جذب سرمایه‌گذاری، در کنار کاهش وابستگی به پول نقد، نقش مهمی در رشد اقتصادی و تحول دیجیتال کشور ایفا خواهد کرد.

استفاده از پرداخت‌های الکترونیکی در ادارات امارتی و بخش خصوصی، موجب افزایش شفافیت، کاهش استفاده از پول نقد در بازار، کاهش هزینه‌ها و صرفه‌جویی در زمان می‌شود. ادارات امارتی می‌توانند معاملات مالی خود را با سرعت و دقت بیشتری مدیریت کنند و کسب‌وکارها نیز از طریق کاهش هزینه‌های نقدی، افزایش سرعت خدمات و کاهش ریسک مالی بهره‌مند می‌شوند. این موضوع به‌طور مستقیم در توسعه اقتصاد دیجیتال کشور اثرگذار است.

نتیجه‌گیری

منابع:

سیستم تادیات افغانستان به‌عنوان زیربنای اساسی پرداخت‌های الکترونیکی، نقش تعیین‌کننده در کاهش وابستگی به پول نقد، افزایش شفافیت مالی و تسهیل معاملات اقتصادی ایفا می‌نماید. اتصال گسترده بانک‌ها و نهادهای تادیاتی به این سیستم و رشد قابل ملاحظه در تعداد و ارزش معاملات الکترونیکی، نشان‌دهنده حرکت تدریجی اما مثبت بسوی دیجیتالی‌زیشن اقتصاد و افزایش اعتماد به خدمات مالی دیجیتال می‌باشد. این پیشرفت‌ها بیانگر آنست که بستر لازم برای توسعه بیشتر خدمات نوین مالی در کشور فراهم گردیده است.

بناء، تداوم حمایت‌های پالیسی، سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌ها، تقویت همکاری میان بانک‌ها، نهادهای تادیاتی و شرکت‌های مخابراتی، و همچنان ارتقای سطح آگاهی عامه، از عوامل کلیدی در تسریع این روند به‌شمار می‌رود. د افغانستان بانک می‌تواند با بهره‌گیری از تکنالوژی‌های نوین، زمینه‌ساز ایجاد یک نظام پرداخت پیشرفته، فراگیر و قابل اعتماد گردیده و نقش مؤثری در رشد پایدار اقتصادی، افزایش شفافیت و مدرن‌سازی نظام مالی کشور ایفا نماید.

نویسنده: عبدالحمید نظری، مدیر تضمین عواید، سیستم تادیات افغانستان

1. Bank for International Settlements. (2012). *Principles for financial market infrastructures*. BIS.
2. Committee on Payments and Market Infrastructures. (2016). *Fast payments: Enhancing the speed and availability of retail payments*. BIS.
3. World Bank. (2020). *Payment systems worldwide: A snapshot*. World Bank Group.
4. International Monetary Fund. (2018). *Financial sector assessment program: Technical note on payment systems*. IMF.
5. International Organization for Standardization. (2003). *ISO 8583: Financial transaction card originated messages*. ISO.
6. International Organization for Standardization. (2013). *ISO 20022: Universal financial industry message scheme*. ISO.
7. PCI Security Standards Council. (2022). *Payment card industry data security standard (PCI DSS)*. PCI SSC.
8. Da Afghanistan Bank. (2023). *National payment system reports and policy documents*. Kabul: DAB.
9. World Bank. (2019). *Financial infrastructure and payment systems development*. World Bank Group.

د افغانستان بانک در سال ۱۴۰۴ تلاش کرده
است تا سیستم‌های پرداخت مبتنی بر تکنالوژی
نوین را توسعه داده، معیاری سازد و استفاده از
آن را برای مردم آسان‌تر کند.

FI depends heavily on strengthening users' digital financial capabilities within a challenging economic environment.

7- Recommendations and Future Direction

The study recommends that the government, NGOs, and FinTech providers jointly implement targeted DFL programs to improve SMEs' financial and digital skills, particularly in rural and underserved areas. FinTech platforms should be designed to be simple, secure, and accessible in local languages to increase trust and usability among Afghanistan's SMEs. In addition, stronger regulatory frameworks are needed to build confidence in digital financial systems, alongside investments in digital infrastructure such as the internet and mobile connectivity. Collaboration among key stakeholders, including financial institutions, telecom companies,

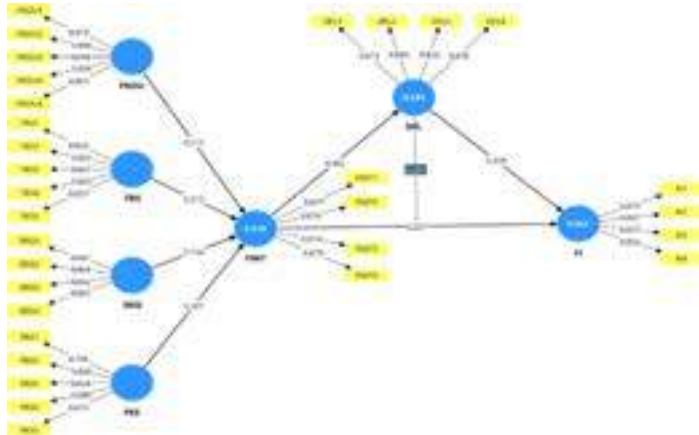
and policymakers, is essential to overcome adoption barriers and promote FI.

For future research, it is suggested that qualitative and longitudinal studies be conducted to explore deeper socio-cultural and contextual factors influencing FinTech adoption in Afghanistan. Further studies could also examine differences based on gender, education, and regional disparities, as well as the role of specific FinTech services and their integration with traditional banking systems. This will help develop more targeted and effective strategies for improving FI in similar developing and fragile economies.

Authors: Sayed Nadeem Sadat, Gul Badshah Safi
Digital Financial Services
Department of Financial Inclusion
Da Afghanistan Bank

References

- Almaiah, M. A., Al-Otaibi, S., Shishakly, R., Hassan, L., Lutfi, A., Alrawad, M., et al. (2023). Investigating the role of perceived risk, perceived security and perceived trust on smart m-banking application using SEM. *Sustainability*, 15(13), 9908.
- Arner, D. W., Barberis, J., & Buckley, R. P. (2020). The evolution of fintech: A new post-crisis paradigm? *Georgetown Journal of International Law*, 47, 1271–1319.
- Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.
- Bongomin, G. O. C., & Ntayi, J. M. (2020). Financial inclusion measurement (used in SME financial inclusion construct).
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of IT. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.
- Efendi, B., Ekasari, S., Sani, I., Wakhidah, E. N., & Munizu, M. (2024). Influence of perceived ease of use and usefulness on digital wallet usage. *JEMSI*, 10(1), 209–214.
- Featherman, M. S., & Pavlou, P. A. (2003). Predicting e-services adoption. *International Journal of Human-Computer Studies*, 59(4), 451–474.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating SEM models. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- Hasan, M., Rahman, M., & Hossain, M. (2024). Impact of digital literacy and FinTech on financial inclusion. *Journal of Economic Development*, 49(1), 45–66.
- Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296–316.
- Kock, N. (2015). Common method bias in PLS-SEM. *International Journal of e-Collaboration*, 11(4), 1–10.
- Morgan, P. J. (2022). Fintech and financial inclusion. *Asian Economic Policy Review*, 17(1), 42–58.
- Nugraha, D. P., Setiawan, B., Nathan, R. J., & Fekete-Farkas, M. (2022). FinTech adoption drivers for SMEs. *Journal of Open Innovation*, 8(4), 208.
- Oliver, R. L. (1980). Cognitive model of satisfaction. *Journal of Marketing Research*, 17(4), 460–469.
- Ozili, P. K. (2018). Impact of digital finance on financial inclusion. *Borsa Istanbul Review*, 18(4), 329–340.
- Ravikumar, T., Suresha, B., Prakash, N., Vazirani, K., & Krishna, T. A. (2022). Digital financial literacy measurement. *Cogent Economics & Finance*, 10(1), 2132631.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.
- Sharma, V., Taneja, S., Gupta, M., & Ozen, E. (2023). Service quality in FinTech. *Asia Pacific Journal of Information Systems*, 33(4), 1093–1117.
- Utami, R., & Soesetyo, H. (2023). Perceived security and trust in FinTech. *International Journal of The Newest Social and Management Research*, 1(1), 1–11.
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). UTAUT model. *MIS Quarterly*, 27(3), 425–478.
- Wang, L., Zhang, X., & Li, Y. (2024). Trust and mobile payment adoption. *Information Systems Journal*, 34(1), 77–96.
- Zaimovic, A., Smajic, M., & Guso, E. (2025). Digital financial literacy and FinTech adoption. *South East European Journal of Economics and Business*, 20(1).

Figure 2: Measurement Model

Source: SmartPLS output

The structural model results confirmed all hypotheses. PEOU, PES, SRQ, and PEOU significantly influenced FinTech adoption. FinTech adoption had a strong positive effect on DFL ($\beta = 0.483$) and FI ($\beta = 0.327$). Further analysis showed that DFL partially mediates ($\beta = 0.159$) and significantly moderates ($\beta = 0.287$) the relationship between FinTech adoption and FI, indicating that higher literacy strengthens the benefits of FinTech use. The model also demonstrated acceptable explanatory power, with R^2 values of 0.233 for DFL, 0.379 for FinTech adoption, and 0.452 for FI, along with strong predictive relevance ($Q^2 > 0$). Overall, the findings confirm that FinTech adoption significantly enhances FI, especially when supported by higher levels of digital financial literacy.

5- Results Discussion

The findings of this study show that FinTech adoption among SMEs is significantly influenced by PEOU, TRS, SRQ, and PES. PEOU has a positive effect on adoption ($\beta = 0.212$, $p < 0.001$), confirming that user-friendly platforms encourage uptake, which aligns with previous studies (Nugraha et al., 2022; Efendi et al., 2024). Similarly, TRS significantly affects adop-

tion ($\beta = 0.213$, $p < 0.001$), showing that security and data protection are essential for building trust (Utami & Soesetyo, 2023; Almaiah et al., 2023). SRQ ($\beta = 0.154$, $p = 0.001$) and PES ($\beta = 0.207$, $p < 0.001$) also positively influence adoption, indicating that reliable services and perceived benefits are key drivers of usage (Sharma et al., 2023; Chin et al., 2021).

The results further highlight the important role of Digital Financial Literacy (DFL). FinTech adoption strongly enhances DFL ($\beta = 0.483$, $p < 0.001$), while DFL partially mediates its effect on FI (indirect effect $\beta = 0.159$, $p < 0.001$). In addition, FinTech adoption directly improves FI ($\beta = 0.327$, $p < 0.001$), consistent with global findings (Morgan, 2022; Arner et al., 2020). Moreover, DFL strengthens this relationship (interaction $\beta = 0.287$, $p < 0.001$), meaning that SMEs with higher literacy gain greater benefits. Overall, the study confirms that while technology adoption is important, FI is maximized when users also possess strong digital financial literacy.

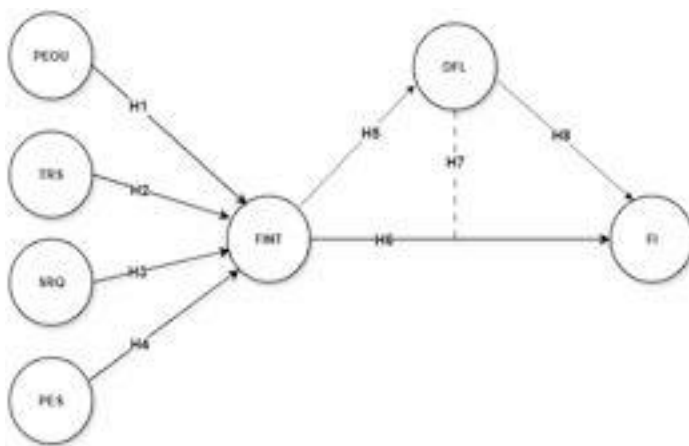
6- Conclusion

This study examined the relationship between FinTech adoption and FI among SMEs in Afghanistan, highlighting the key role of DFL as both a mediator and moderator. The results show that PEOU, PES, SRQ, and TRS significantly influence FinTech adoption, while FinTech adoption itself has a strong positive effect on FI both directly and indirectly through improved DFL. In the Afghanistan context, where financial infrastructure and digital skills remain limited, DFL emerges as a crucial factor enabling SMEs to effectively use FinTech services and access formal financial systems. Overall, the findings confirm that FinTech alone is not sufficient; its impact on

ability to test mediation and moderation effects (Venkatesh et al., 2003). The model proposes that PEOU, TRS, SRQ, and PES influence FinTech adoption, which in turn enhances FI, while DFL acts as both a mediator and moderator.

The study targeted SME owners and managers using purposive sampling, with sample size determined through G*Power analysis. Data were collected via a structured questionnaire adapted from validated sources, measuring constructs such as PEOU (Davis, 1989), TRS, SRQ, PES, FinTech adoption (Venkatesh et al., 2012), FI (Bongomin & Ntayi, 2020), and DFL (Ravikumar et al., 2022), using both online and in-person methods.

Figure 1: Conceptual Framework

Based on the framework, eight hypotheses were tested, examining the positive effects of the four antecedents on FinTech adoption, the impact of FinTech on DFL and FI, and the mediating and moderating role of DFL. Data analysis included descriptive statistics (SPSS), reliability and validity tests (Cronbach's Alpha and AVE), and structural modeling (SmartPLS 4), with bootstrapping (5,000 subsamples) applied to ensure the robustness and statistical significance of the findings.

4- Results and Analysis

A total of 600 SME respondents from different regions of Afghanistan participated in this study, with a strong male dominance (93%), reflecting the current SME ownership structure. The majority of respondents were aged between 35-44 years (49%), followed by 25-34 years (22.5%) and 45-54 years (21.5%), indicating that middle-aged individuals primarily lead SMEs. In terms of education, most respondents had secondary education (53%), while 26% held bachelor's degrees and 9.5% had master's degrees. The service sector (47%) was the most represented, followed by manufacturing and retail (15% each). Most firms were small-sized (57.5%) and had been operating for 4-7 years (51.5%). Regionally, respondents were well distributed across Afghanistan, with the highest representation from the central region (25%). Overall, this diverse sample enhances the generalizability of the findings.

Common method bias was not a serious concern, as Harman's single-factor test showed that the first factor explained only 38.74% of the variance, below the 50% threshold. Additionally, VIF values ranged from 1.966 to 3.420, indicating no significant multicollinearity issues. The measurement model demonstrated strong reliability and validity, with all factor loadings above 0.70, Cronbach's alpha values (0.872-0.913), composite reliability (0.912-0.935), and AVE values (0.717-0.763) exceeding recommended thresholds. Discriminant validity was also confirmed through both Fornell-Larcker and HTMT criteria, indicating that all constructs are empirically distinct.

Therefore, DFL is essential as both a mediator and moderator in the relationship between FinTech adoption and financial inclusion (FI), ensuring that users can fully benefit from digital financial innovations.

In Afghanistan, the potential of FinTech remains largely underutilized due to structural and institutional challenges. SMEs, which are central to the economy, face significant barriers, including limited access to finance, low digital literacy, and weak financial infrastructure. With only a small share of SME financing relative to GDP and low adoption of digital payments, the financial ecosystem remains underdeveloped. Additional challenges, such as a lack of e-KYC systems, gender disparities, and urban-rural divides, further constrain progress. Against this backdrop, this study examines how FinTech adoption can enhance FI among Afghanistan's SMEs, focusing on key adoption drivers and the critical role of digital financial literacy in strengthening inclusive financial outcomes.

2- Literature review

This study is grounded in established theories explaining FinTech adoption and FI, including the Technology Acceptance Model (TAM) and Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT), which emphasize PEOU, TRS, security, and SRQ as key drivers (Davis, 1989; Venkatesh et al., 2003). The Resource-Based View and Expectation Confirmation Theory further explain how user capabilities and positive experiences translate into continued usage and improved outcomes (Barney, 1991; Oliver, 1980). Additionally, Perceived Risk Theory highlights the importance of trust and security in reducing uncertainty (Featherman & Pavlou, 2003), while Capability Theory and Financial

Literacy Theory underline the critical role of digital financial literacy (DFL) in enabling users to benefit from FinTech (Sen, 1999; Huston, 2010).

Empirical literature consistently shows that PEOU significantly enhances FinTech adoption, particularly among SMEs with limited digital capacity (Nugraha et al., 2022; Efendi et al., 2024). Similarly, PES and TRS are essential for building user confidence and encouraging adoption across digital platforms such as mobile payments and e-wallets (Almaiah et al., 2023; Wang et al., 2024). SRQ further strengthens user satisfaction and long-term engagement (Sharma et al., 2023). Together, these factors create a strong foundation for sustained FinTech usage across different contexts.

FinTech is widely recognized as a key enabler of FI by expanding access, reducing costs, and improving financial service delivery (Ozili, 2018; Morgan, 2022). However, its effectiveness depends significantly on users' digital financial literacy. Studies show that FinTech adoption enhances DFL, which in turn improves FI, confirming its mediating role (Hasan et al., 2024; Zaimovic et al., 2025). Moreover, higher DFL strengthens users' ability to utilize financial services effectively, supporting SME growth and inclusive economic development (Basar et al., 2024; Tulcanaza-Prieto et al., 2025).

3- Methodology

This study follows a positivist paradigm focused on objective measurement and hypothesis testing (Davis, 1989). A deductive, cross-sectional design was applied, using primary data from Afghanistan's SMEs collected at a single point in time. PLS-SEM was used due to its suitability for SME data, non-normal distributions, and its

FinTech and Financial Inclusion in SMEs of Afghanistan: Exploring the Mediated Moderation of Digital Financial Literacy

1- Introduction

Financial exclusion remains a persistent global challenge that limits inclusive economic development, particularly in developing and fragile economies. Despite advancements in financial infrastructure, a large portion of the population continues to lack access to formal financial services, restricting their ability to save, invest, and obtain finances. In response, financial technology (FinTech) has emerged as a transformative solution, enabling individuals and businesses to access financial services through digital platforms such as mobile applications. By reducing reliance on traditional banking infrastructure, FinTech offers scalable and cost-effective solu-

tions to bridge the financial inclusion gap. However, its success depends heavily on user perceptions, including perceived ease of use (PEOU), trust (TRS), perceived security (PES), and service quality (SRQ).

Beyond these factors, digital financial literacy (DFL) plays a critical role in determining the effectiveness of FinTech. DFL encompasses the skills required to understand and use digital financial services efficiently. Even individuals with basic financial knowledge may struggle to adopt FinTech without adequate digital skills. Limited DFL not only hinders adoption but also exposes users to risks such as fraud, privacy breaches, and misuse of financial products.

ګرانو هېوادوالو!

که چېرې مالي مؤسسو ته د مراجعې پر مهال له کومې ستونزې سره مخ کېږئ، یا له تاسې سره نامناسب چلند کېږي او یا هم ستاسې حقونه د اصولو پر بنسټ نه درکول کېږي، نو کولای شئ چې خپل شکایت مو د customer.protection@dab.gov.af برېښنالیک، د ۰۲۰۲۵۱۱۷۲۶ تیلیفون شمېرې او یا د ۳۷۵۵ ۹۳۷۹۸۷۰+ وټس اپ شمېرې له لارې د افغانستان بانک د مالي پېرېدونکو له برخې سره ثبت کړئ. موږ به ژر تر ژره ستاسو شکایتونو ته رسېدنه وکړو.

هموطنان عزیز!

در صورتیکه حین مراجعه به یکی از مؤسسات مالی به کدام مشکل مواجه می شوید و یا با شما برخورد نامناسب صورت می گیرد و یا هم حقوق شما به اساس اصول پرداخت نمیگردد، شما می توانید شکایت خویش را از طریق ایمیل آدرس customer.protection@dab.gov.af، شماره تیلیفون ۰۲۰۲۵۱۱۷۲۶ و یا شماره وټس اپ ۳۷۵۵ ۹۳۷۹۸۷۰+ با بخش حقوق مشتریان مالی د افغانستان بانک ثبت نمایید. ما به شکایت شما به اسرع وقت رسیدگی می نمایم.

